

Interventie

Thuis Op Straat (TOS)

Erkenning

Erkend door Deelcommissie Maatschappelijke ondersteuning, participatie en veiligheid

Datum: juni 2017

Oordeel: Effectief volgens eerste aanwijzingen voor effectiviteit

De referentie naar dit document is

Naam auteur interventiebeschrijving : Peter Hartog, Ron van Wonderen

Titel interventie : Thuis Op Straat

Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Thuis op straat'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Datum : juni 2017

Inhoud

Inhoud

<u>Samenvatting</u>	4
<u>Doelgroep</u>	4
<u>Doel</u>	4
<u>Aanpak</u>	4
<u>Materiaal</u>	4
<u>Onderzoek</u>	4
1. <u>Uitgebreide beschrijving</u>	6
1.1 <u>Doelgroep</u>	6
1.2 <u>Doel</u>	7
1.3 <u>Aanpak</u>	8
2. <u>Uitvoering</u>	12
3. <u>Onderbouwing</u>	16
4. <u>Onderzoek</u>	24
4.1 <u>Onderzoek naar de uitvoering</u>	24
4.2 <u>Onderzoek naar de behaalde effecten</u>	29
4.3 <u>Praktijkvoorbeeld</u>	35
5. <u>Samenvatting Werkzame elementen</u>	36
6. <u>Aangehaalde literatuur</u>	37
<u>Bijlage</u>	41

Samenvatting

Thuis op Straat (TOS) wil de straat en buurt teruggeven aan bewoners. TOS wil een duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk (gedragsregels, normen) en sociaal en emotioneel veilig speelklimaat op pleinen en straten scheppen. TOS wil dat meer kinderen (vooral ook meisjes) buiten op straat spelen, en op straat actief meedoen. TOS wil kinderen uit huis krijgen, en verleiden om mee te doen met (een groep) andere kinderen. Tijdens TOS-activiteiten wordt ingezet op positief gedrag van de deelnemers en andere pleingebruikers. De activiteiten beogen bij te dragen aan de sociaal-emotionele, motorische en cognitieve ontwikkeling van de kinderen, tieners en jongeren. TOS wil ook overlast, vandalisme en intimidatie in de buurt verminderen en ervoor zorgen dat kinderen minder angst hebben om buiten te spelen. TOS zoekt contact met ouders en buurtbewoners en betreft hen bij activiteiten. Voor een effectieve signalering- en verwijfsfunctie zoekt TOS samenwerking met wijkpartners (waaronder basisonderwijs, sociaal-cultureel werk en jongerenwerk).

Doelgroep

De primaire doelgroep van Thuis op Straat (TOS) zijn kinderen en jongeren in de leeftijd van 4-20 jaar. Omdat in 'kwetsbare wijken' vooral de jongere kinderen – en meisjes – niet durven of mogen buitenspelen, geeft TOS bijzondere aandacht juist aan het bereiken van deze groepen. Om de buurtomstandigheden te verbeteren die ontwikkeling en gedrag van kinderen positief beïnvloeden, zoekt TOS in de buitenruimte ook actief contact met ouders, volwassenen, winkeliers en wijkpartners.

Doel

TOS streeft ernaar om straten en buurten terug te geven aan bewoners (jong en oud) en buurtomstandigheden te verbeteren die de ontwikkeling van kinderen positief beïnvloeden. Hiertoe werkt TOS in de wijk aan veiligheid, aanspreekbaarheid op gedrag en een positief, duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief (speel)klimaat op pleinen en straten.

Aanpak

Tijdens TOS-activiteiten (zoals sport- en spelactiviteiten, creatieve- en buurtactiviteiten) wordt ingezet op positief gedrag van de deelnemers en andere pleingebruikers. Voorbeelden daarvan zijn samenwerken, omgaan met regels, gezonde leefstijl, ontdekken van eigen kwaliteiten, et cetera. Ook worden de activiteiten aangegrepen om contact te leggen met de doelgroepen op en om het plein, met het doel hen te betrekken. Naast deze activiteiten onderneemt TOS ook andere interventies om het klimaat op een plein of in de buurt te verbeteren: rondes door de wijk, het inzetten van jongeren uit de buurt als rolmodel voor andere kinderen, thema-evenementen, signaleren van problemen bij kinderen en jongeren of fysieke problemen in de wijk en het terugdringen van vandalisme en overlast door fysiek aanwezig te zijn.

Materiaal

- Speelmateriaal
- Methodiekenboek, geschreven door TOS Centraal en in 2009 in eigen beheer uitgegeven door TOS.
- Handboek TOS, te vinden op het afgeschermd gedeelte van www.thuisopstraat.nl.

Onderzoek

Onderzoek naar praktijkervaringen

De TOS-interventie is uitgebreid onderzocht en geëvalueerd. Uit onderzoeken onder ouders, kinderen en medewerkers blijkt dat TOS kan bijdragen aan een veiliger buitenspeelklimaat, vaker buitenspelen en positiever gedrag. Praktijkonderzoek identificeert drie succesfactoren: goed weten wat kinderen leuk vinden, flexibel inspelen op kinderen en gedurende een langere periode op vaste dagen en tijden op een plein aanwezig zijn. Dit is belangrijk voor het opbouwen van vertrouwen.

Effectonderzoek

Van 2009 tot 2014 is in opdracht van ZonMw een effectstudie naar TOS uitgevoerd. Hieruit blijkt dat TOS positieve effecten heeft op speelklimaat en op de emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen, mits de interventie voldoende intensief wordt uitgevoerd (≥ 3 x per week).

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

Het primaire werkterrein van TOS is de openbare ruimte in kwetsbare buurten van de steden, waar de leefbaarheid en veiligheid onder druk staat en buiten spelen (geen) vanzelfsprekendheid meer is. De einddoelgroep van de TOS-methode is kinderen en jongeren in de leeftijd van 4-20 jaar in deze buitenruimte. Omdat in 'kwetsbare wijken' vooral de jongere kinderen – en meisjes – niet durven of mogen buitenspelen, geeft TOS bijzondere aandacht juist aan het bereiken van deze groepen.

Intermediaire doelgroep

- TOS zoekt contact met ouders en buurtbewoners en betreft hen bij activiteiten. Ouderbetrokkenheid organiseren maakt onderdeel uit van een bewustwordingsproces dat de opvoeding niet ophoudt bij de voordeur. Het gaat er volgens TOS om dat ouders begrijpen dat ze ook verantwoordelijk zijn voor het gedrag van hun kinderen op straat.

Jongeren in de leeftijd van 14-20 jaar zijn medeproducenten van activiteiten door middel van een jongerenbijbaan bij TOS. Hierdoor krijgen zij de kans om een rolmodel voor de buurt te zijn en het goede voorbeeld te geven aan de jongere kinderen.

Voor een effectieve signalering- en verwijfsfunctie zoekt TOS samenwerking met wijkpartners (zoals basisonderwijs, sociaal-cultureel werk, jongerenwerk).

Selectie van doelgroepen

Kinderen

Alle kinderen in een buurt zijn welkom bij de activiteiten van TOS, van kleuter tot jong volwassenen (4-20 jaar). Deelnemers aan TOS-activiteiten zijn voor het overgrote deel tussen de 6 en 14 jaar. Enkele praktijken richten zich daarnaast echter ook op jongeren en jongvolwassenen. Er zijn geen andere selectiecriteria dan de leeftijd en de buurt waar kinderen wonen. "Alle kinderen zijn welkom" betekent óók kinderen die 'rondhangen' op straat en/of gedragsproblemen hebben. Bijzondere aandacht gaat uit naar het bereiken van jonge kinderen en meisjes. Sommige activiteiten van TOS vinden plaats op school/op schoolpleinen in het kader van buitenschoolse activiteiten, aan deze activiteiten nemen de leerlingen deel die op de betreffende school zitten.

Ouders en buurtbewoners

TOS zoekt contact met zoveel mogelijk ouders en andere volwassenen in de buurt. Er zijn geen selectiecriteria anders dan de bereidheid om te helpen bij het toezicht op het plein en/of het helpen bij activiteiten.

Jongeren uit de buurt betrekken bij het organiseren van activiteiten

Jongeren in de leeftijd van 14-20 jaar uit de buurt worden door TOS gevraagd, of komen zelf naar TOS, om te helpen bij het organiseren van activiteiten. De selectie van jongeren betreft met name jongeren die behoren tot risicogroepen (op straat, geen stage kunnen vinden, streetwise). Zij weten veel over de buurt en ze kennen veel kinderen en jongeren uit de wijk. Hierdoor krijgen zij de kans om een rolmodel voor de buurt te zijn en het goede voorbeeld te geven aan de jongere kinderen. Onderliggende aanname is dat het werken bij TOS de sociale vaardigheden, discipline, zelfvertrouwen en de kans op het vinden van werk van deze jongeren kan vergroten. TOS stelt als voorwaarde dat de jongeren het leuk moeten vinden om met kinderen te werken. Jongeren werken tegen vergoeding als 'zakgelder' (tot 15 jaar) of 'bijbaner' (vanaf 15 jaar) een aantal uren per week bij TOS.

Betrokkenheid doelgroep

TOS is ontwikkeld in antwoord op de verloedering van de publieke ruimte en de ontwikkeling dat dominante groepen steeds vaker de baas waren op straat. De methode is bovenal ontwikkeld in de praktijk, als alternatief voor aanbodgericht sociaal-cultureel werk, dat onvoldoende inspeelde op de actuele problemen van de jeugd in oude wijken. De (door)ontwikkeling van TOS heeft in grote mate het karakter van een georganiseerde zoektocht naar vernieuwing in het sociale domein, zowel naar vorm als naar inhoud, gericht op het ontwikkelen van een methodische wijze van werken. Het streven was om daarbij vroegere manieren van werken te vermijden en vernieuwende ideeën van medewerkers concreet vorm te geven. Hiernaast is onderdeel van de TOS werkwijze (door veel met ouders en buurtbewoners te spreken) dat TOS innovatieve ideeën van bewoners voor activiteiten in wijken ophaalt. Ook staat TOS open voor ideeën van kinderen en jongeren, en daagt hen ook actief uit om met ideeën te komen. Bewoners zijn ook betrokken bij de doorontwikkeling van TOS door middel van co-producentschap' van activiteiten: bewoners komen met een idee voor een activiteit en voeren deze uit, TOS faciliteert. De verschillende TOS-praktijken delen nieuwe ontwikkelingen en 'uitvindingen' in de praktijk met elkaar. Deze dynamiek moet garant staan voor de blijvend ontwikkeling van TOS. Zo is recent met verschillende partners het 'sterrensysteem' ontwikkeld, waarbij een plein door pleingebruikers door middel van sterren gewaardeerd wordt op fysieke en sociale aspecten. Dit systeem wordt ingezet als middel om bewoners te activeren om de resultaten van het plein te verbeteren.

1.2 Doel

Hoofddoel

TOS wil door het verbeteren van buurtomstandigheden en het organiseren van activiteiten voor jeugdigen een veilig en positief speelklimaat creëren, zodat kinderen veilig buiten kunnen spelen en bewoners zich welkom voelen in de openbare ruimte. De naam Thuis Op Straat verwijst naar het idee dat de buurt wordt 'teruggegeven' aan de bewoners: iedereen (jong en oud) moet zich thuis kunnen voelen buiten op straat en op het plein.

Subdoelen

Het hoofddoel valt uiteen in een aantal subdoelen (Karyotis e.a., 2005; Van Wonderen en Jonkman, 2015; TOS logboeken):

1. Een duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten.
 - Kinderen vinden het leuker om buiten te spelen
 - Kinderen vinden het veiliger om buiten te spelen
 - Kinderen gedragen zich positief, respectvol en fatsoenlijk naar elkaar
 - Kinderen gedragen zich beter, schelden minder, maken onderling minder ruzie
 - Kinderen gedragen zich positief en respectvol naar volwassenen, zijn minder brutaal
2. Meer jonge, spelende kinderen (ook meisjes) op straat.
 - Het aantal kinderen dat buiten speelt neemt toe
 - Het aantal jonge kinderen dat buiten speelt neemt toe
 - Het aantal meisjes dat buiten speelt neemt toe
3. Minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat.
 - Minder incidenten
 - Kinderen ervaren minder overlast/zijn op straat minder bang voor andere kinderen, oudere kinderen en volwassenen
 - Ouders oordelen positiever inzake overlast/vandalisme/intimidatie
 - Buurtbewoners oordelen positiever inzake overlast/vandalisme/intimidatie
 - Situaties die uit de hand dreigen te lopen, worden eerder gesignaleerd.
4. De participatie en onderlinge samenwerking van organisaties, ouders en wijkbewoners is vergroot.
 - Er is een positief contact opgebouwd met ouders
 - Meer ouders en wijkbewoners zijn betrokken bij pleinactiviteiten

- Er is meer samenwerking met partnerorganisaties
- Er is een effectief werkend netwerk georganiseerd, dat (groepen) kinderen en jongeren opvangt als zij in de knel raken.
- De uitwisseling / doorgeven van signalen met partnerorganisaties en wijk sleutelpersonen loopt goed (basisschool, wijkagent, jeugdzorg, gemeente).

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

Het voornaamste aanbod van TOS bestaat uit reguliere activiteiten van sport-, spel-, creatieve- en buurtactiviteiten voor kinderen en jongeren op pleinen en in buurtjes. Ook worden door TOS vakantieactiviteiten en evenementen (zoals kerstfeest, zomerfeest, sportevenement) in de buurt georganiseerd. Tevens lopen TOS werkers regelmatig 'rondjes wijk' waarin de buurt wordt geobserveerd, en contact wordt gemaakt met kinderen, jongeren, buurtbewoners en professionals over ontwikkelingen en gebeurtenissen in de wijk. Een reguliere activiteit vindt meestal plaats in de middag na schooltijd (soms ook in de avond of ochtend) en duurt anderhalf tot twee-en-een-half uur. Drie tot vier keer per week bezoekt een team eenzelfde plein of buurt voor activiteiten. De praktijk leert dat TOS twee tot drie jaar actief moet zijn op een plein om effect te sorteren. TOS werkt dan ook altijd voor meerdere jaren op een plein. Een TOS-team varieert van vier tot vijftien medewerkers, en bestaat uit een professionele TOS-baas en maximaal vier vaste medewerkers, aangevuld met jongeren met een bijbaan en stagiaires.

Basisprincipes

TOS werkt vanuit vier basisprincipes:

- 'Liefde en aandacht is toch voordeliger'

Een positieve benadering van de jeugd vergroot de kans op een succesvolle ontwikkeling tot verantwoordelijke volwassenen. Dit principe geldt zowel voor de kinderen die deelnemen aan de TOS activiteiten, als voor de jongeren die helpen bij het organiseren van TOS activiteiten (stage en jongeren bijbaan). Liefde en aandacht betekent ook dat TOS, waar nodig, streng is en grenzen stelt.

- 'Kennen en gekend worden'

TOS kent de kinderen en jongeren, en hun ouders en vice versa. Dat levert een vertrouwensrelatie op die de basis vormt voor de sociale interventies en beïnvloeding van gedrag. Bij negatief gedrag worden kinderen en jongeren door TOS aangesproken en gecorrigeerd, bij positief gedrag geeft TOS complimenten.

- 'Activiteiten en interventies, iedere dag weer'

TOS medewerkers zijn praktische pedagogen van de straat en kunnen op een niet bedreigende manier ouders steunen bij de opvoeding van hun kinderen.

- 'Dichtbij en geïnspireerd'

TOS kent heel veel kinderen, jongeren en hun ouders en heeft daardoor een belangrijke informatiepositie in de wijken als het om (kwetsbare) kinderen, jongeren en gezinnen gaat. Medewerkers van TOS zijn in staat bijzonder gedrag van de jeugd te signaleren, daar zelf iets mee te doen of door te verwijzen naar de hulpverlening.

Deze basisprincipes zijn ook input voor de benodigde competenties van de TOS-medewerkers (zie hoofdstuk 2) .

Concrete activiteiten

TOS spitst zich toe op de volgende concrete activiteiten:

- *Organiseren van sport-, spel-, creatieve- en buurtactiviteiten voor kinderen en jongeren op pleinen en in buurtjes.*
- *Contact leggen en in gesprek gaan met kinderen en jongeren*
- *Contact leggen met ouders en buurtbewoners en hen betrekken bij activiteiten*
- *Contact leggen en onderhouden met samenwerkingspartners in de wijk*

- *Jongeren uit de buurt betrekken bij het organiseren van activiteiten*
- *Signaleren van kinderen in de knel*
- *Signaleren wat er gebeurt op een plein of in een buurt*
- *Terugdringen van vandalisme en overlast*
- *Registreren en analyseren van bereik, uitvoering, gebeurtenissen, trends/behalen van doelstellingen in logboeken*

Inhoud van de interventie

Selectie van een buurt of plein

TOS hanteert de volgende mogelijke indicaties om de interventie toe te passen in een buurt/op een plein.

- Het buitenspelen staat onder druk; het plein wordt voornamelijk gebruikt door jongens vanaf 10 jaar. Jongere kinderen – vooral meisjes – durven of mogen niet op het plein spelen. De dominante groep bepaalt de sfeer op het plein.
- Een cumulatie van problemen in de buurt: vandalisme, hoge speeldruk, ongezonde leefstijl, armoede, schooluitval, criminaliteit, et cetera. Het gaat niet om een geïsoleerd probleem wat relatief eenvoudig en snel aan te pakken is.
- Bij de bewoners lijkt er desinteresse en berusting te zijn. Zelfs het klagen neemt af. Er lijkt onvoldoende kracht en samenhang in de buurt om de situatie actief te beïnvloeden.

Bepaling inzet

Om vast te stellen wat nodig is op een plein is een analyse van de lokale situatie in samenwerking met bewoners en instellingen onderdeel van de TOS-werkwijze. Bij de start van een TOS-project vindt een nulmeting (observatie, inventariserende gesprekken met bewoners van de wijk, soms enquêtes) plaats om na te gaan wat de behoeften van kinderen, jongeren, ouders en omwonenden zijn als het gaat om het verbeteren van het leefklimaat in de wijk. Op basis van deze gegevens bepaalt TOS vervolgens het plan van aanpak en de gewenste inzet. TOS hanteert geen blauwdruk waarin einddoel en alle tussenliggende stappen vastgelegd zijn. In plaats daarvan streeft de methode naar een proces waarin ruimte is om steeds na te gaan welke activiteiten, gegeven de situatie van het moment, het meest geschikt zijn en welke gevolgen de gekozen richting heeft voor het proces: een menugestuurde aanpak. Goed weten wat er speelt in de wijk, is hiervoor de basis. Medewerkers houden in de gaten door wijkobservaties en gesprekken met kinderen, ouders en buurtbewoners wat er goed gaat en wat nog beter kan in de wijk.

Organiseren van sport-, spel-, creatieve- en buurtactiviteiten voor kinderen en jongeren op pleinen en in buurtjes.

TOS-activiteiten kunnen reguliere activiteiten zijn van anderhalf tot twee-en-een-half uur, maar ook evenementen of pauzeactiviteiten op schoolpleinen. Voorbeelden van activiteiten zijn speelgoed uitleen, kringspelen, basketballen, knutselen, pannenkoeken bakken, in feite alles wat bij de doelgroep aansluit. Vanuit de uitvalsbasis, meestal een kleine accommodatie in de buurt van het plein, wordt elk bezoek aan het plein met het TOS-team voorbereid. Bij aankomst op het plein bekijken de TOS-medewerkers eerst hoe het plein erbij ligt en zo nodig wordt eerst vijf minuten schoongemaakt met de aanwezige kinderen. Vervolgens start in overleg met de kinderen de activiteit.

Contact leggen / in gesprek gaan met kinderen en jongeren tijdens de activiteiten

TOS werkers hebben aandacht voor de deelnemende kinderen en jongeren. Ze informeren bij de kinderen hoe het met ze gaat, letten op hun gedrag en bieden een luisterend oor. Tijdens de activiteiten wordt spelenderwijs gestuurd op het maken van contact door elkaar bij naam te noemen, alle kinderen aan het woord te laten, positief te reageren, complimenten te geven, nieuwe dingen te doen, opbouwende kritiek te geven.

Jongeren uit de buurt betrekken bij het organiseren van activiteiten

Jongeren in de leeftijd van 14-20 jaar worden door TOS gevraagd bijvoorbeeld tijdens 'een rondje wijk' of activiteit, of komen zelf naar TOS, om te helpen bij het organiseren van activiteiten. Door middel van een stage bij TOS, of een jongerenbijbaan voor een aantal uren per week, worden jongeren medeproducenten van activiteiten (jongeren moeten de activiteiten voor de dag zelf voorbereiden). Jongeren met een bijbaan bij TOS krijgen daarvoor een vergoeding. Tot 15 jaar als 'zakgelder' en vanaf 15 jaar als 'bijbaner'. De jongeren worden begeleid door een professional en krijgen praktische en theoretische scholing, gericht op het leren werken met diverse doelgroepen op straat en het ontwikkelen van sociale vaardigheden. De 'bijbaners' werken op basis van een officieel nul-uren arbeidscontract.

Contact leggen met ouders en buurtbewoners en hen betrekken bij activiteiten

TOS hanteert het uitgangspunt dat 'het niet voor, maar met en door de mensen/bewoners zelf gedaan moet worden'. TOS zoekt contact met ouders en buurtbewoners en betreft hen bij activiteiten. Dit doet TOS door ouders en buurtbewoners actief op straat aan te spreken, of door ouders van kinderen op te zoeken (achter de voordeur). In het TOS methodiekenboek wordt in relatie hiertoe een aantal methoden genoemd waar TOS gebruik van maakt. De methodiek "Buurtparticipatie" (buurtbewoners activeren en binding krijgen met de buurt) is een methodiek die TOS in verschillende vormen toepast. Voorbeelden zijn samenwerken met een moedergroep, de pannenkoeken-methode, Project 25, plein terug aan de buurt en het TOS terras. Het beoogde resultaat is steeds: kennen en gekend worden, betere communicatie (bewoners onderling en met organisaties), buurtbewoners als 'ogen en oren op het plein', buurtbewoners die zich verantwoordelijk voelen voor de buitenruimte waardoor die schoner, heler en veiliger wordt. Het betrekken van ouders via de jeugd en het loslaten of teruggeven van een plein zijn bevorderlijk voor de participatie en sociale structuur.

De pannenkoek-methode

TOS verspreidt flyers om het aan te kondigen dat ze op het plein pannenkoeken gaan bakken. TOS neemt een gasbrander mee en een koekenpan. Maar als de kinderen komen, zijn er geen ingrediënten. Meel, eieren en de melk zijn vergeten. En dus kunnen ze geen beslag maken. Dan gaan de kinderen de buurt in om alles te verzamelen. Dan komt hun vader of moeder vaak mee naar het plein. Of TOS belt aan bij buurtbewoners en zegt dan 'heeft u wat melk?'. Een buurtbewoner antwoordt bijvoorbeeld 'wat gaan jullie doen?' 'Nou, we gaan pannenkoeken bakken met de kinderen, heeft u zin om mee te doen?' Volgens TOS hele simpele en concrete methodes om buurtparticipatie te bevorderen, om mensen bij pleinactiviteiten te betrekken.

Door middel van methodieken als Fijn op het Plein, pleinregels en Rondje Wijk wil TOS de wijk 'heroveren', ouders en buurtbewoners betrekken en het vertrouwen en veiligheidsgevoel in een buurt laten terugkeren. De methodieken draaien om kleinschalige 'diepte-investeringen' die zijn gericht op het intensiveren van relaties tussen kinderen, volwassenen en jongeren, via concrete activiteiten.

Fijn op het Plein methode

De 'Fijn op het Plein methode' (FOP) wordt ingezet om de situatie rond een plein te beschrijven. Naast observaties van het TOS team worden hiertoe actief bewoners betrokken. Ook worden gesprekken gevoerd met sleutelfiguren. Duidelijk moet worden waar 'spanningen' zitten in de buurt en waar bewoners zich aan ergeren. Vervolgens worden doelstellingen en de beoogde concrete resultaten met tijdsplanning bepaald. Bijvoorbeeld: 50% minder bewoners hebben last van overlast en herrie, of 50% van de ouders lossen problemen zelf op. Met een eenvoudige TOS activiteit, zoals een 'Fijn op het Plein'-show die de jeugd en hun ouders naar het plein trekt wordt geprobeerd deze doelstelling te behalen. In de FOP show beelden TOS medewerkers in een theater setting situaties uit die overeenkomen met vervelende situaties die veel gerapporteerd worden over het plein. Er worden vervolgens met de kinderen en ouders pleinregels opgesteld. Een pleincomité zorgt voor aandacht en naleving van de regels. In de laatste fase wordt vastgesteld wat verder nodig is om de resultaten ook later te kunnen borgen.

Medewerkers maken contact met ouders en andere volwassenen in de buurt en proberen te onderzoeken hoe ze deze mensen bij het plein kunnen betrekken of te laten helpen activiteiten. Andere doelen zijn beter inzicht te krijgen in de dynamiek op het plein en in de buurt, en in wat buurtbewoners belangrijk vinden. Omgekeerd komen volwassen bewoners ook met vragen naar het TOS-team. Desgewenst ondersteunt TOS bewoners bij activiteiten zoals het oprichten van een pleincomité die wil bijdragen aan een goede sfeer op het plein.

Signaleren en aanpakken van overlast

Door alle TOS-medewerkers wordt gesignaleerd wat er gebeurt op een plein of in een buurt. Dit varieert van kind die in de knel zitten, (ongewenste) groepsprocessen, overlast en vandalisme. Om goed te kunnen signaleren hebben TOS-medewerkers hiertoe een cursus gehad (ontwikkeld door de GGD). Signalen worden geregistreerd in het TOS logboek, opdat de TOS baas het signaal indien nodig kan inbrengen in het wijkteam. Wat TOS zelf kan oplossen, wordt echter direct opgepakt. Andere signalen worden gedeeld met partners zoals basisonderwijs, sociaal-cultureel werk, jeugdhulpverlening en jongerenwerk, waarna wordt afgesproken wie welke actie onderneemt. Als er bijvoorbeeld signalen zijn dat het niet goed gaat met een kind, dan zoekt TOS naar een goede doorverwijzing. TOS blijft het kind dan volgen.

Contact leggen/ onderhouden met samenwerkingspartners in de wijk

Voor een effectieve signalering- en verwijzfunctie zoekt TOS samenwerking met wijkpartners (zoals basisonderwijs, sociaal-cultureel werk, politie, jongerenwerk). Deze samenwerking dient wederkerig te zijn en structureel. Samenwerkingscontacten worden door TOS gelegd/onderhouden door actieve benadering ('direct bellen') op basis van korte lijnen. Ook participeert TOS in wijkoverleggen.

Elektronisch logboek

In elke TOS-praktijk wordt een elektronisch logboek systematisch en dagelijks bijgehouden. Daarin wordt vastgelegd hoe 'het klimaat' op de specifieke straten en pleinen zich ontwikkelt. Het gaat om de registratie van harde feiten (ethniciteit, verhouding jongens/meisjes, oudercontacten, et cetera), trends (pestgedrag, ruzies, positief gedrag), interpretatie (schoon, heel, veilig, praatjes) en 'dingen die je niet ziet' (sfeer, veiligheidsgevoel en ervaringen van deelnemers). Daarmee is het elektronisch logboek een belangrijk middel voor de TOS-praktijken om te registreren wat er op de pleinen en in de wijken gebeurt, de koers te bepalen en te sturen op resultaten.

2. Uitvoering

Materialen

Methodiekenboek, geschreven door TOS Centraal en in 2009 uitgegeven door TOS in eigen beheer. In deze ringband verzamelt TOS Centraal instrumenten die zijn ontwikkeld in de TOS-praktijken en handvatten bieden om de TOS-methode in de praktijk te brengen. De map wordt sinds 2009 jaarlijks aangevuld. Voor meer informatie kan contact worden opgenomen met TOS Centraal.

Filmpjes over de TOS methode zijn te raadplegen via de website van Thuis Op Straat: www.thuisopstraat.nl.

Handboek van TOS, te vinden op het afgeschermd gedeelte van de website. Dit handboek is een beknopt overzicht van de werkwijze en manier waarop TOS haar organisatie heeft ingericht en is bedoeld als richtlijn voor de medewerkers.

Digitale TOS logboeken. Dit zijn webbased logboeken toegankelijk voor medewerkers van TOS om informatie over activiteiten op bepaalde pleinen te registreren en te raadplegen.

Locatie en type organisatie

De TOS-interventie kan worden uitgevoerd in de buitenruimte (pleinen, straten, schoolpleinen en sportvelden). Een enkele keer worden TOS activiteiten binnen uitgevoerd (sporthal). TOS is niet in te delen in een specifieke 'traditionele' werksoort. Het is een mix van opbouwwerk, sociaal-cultureel werk (kinderwerk, jongerenwerk) en sociaal ondernemerschap. De organisatie bestaat uit kleinschalige, juridisch zelfstandige eenheden (de TOS-praktijken) die door middel van een franchiseconstructie zijn verbonden met het merk TOS. Zie voor een nadere toelichting op de franchiseconstructie de rubriek 'implementatie'.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

TOS teams bestaan uit een aantal vaste medewerkers met daarnaast grote inzet van vrijwilligers, stagiairs en jongeren met een bijbaan. Elke TOS-praktijk is verschillend qua grootte, maar ook qua functies en benaming. De volgende vier niveaus zijn te onderscheiden (Martens, 2009: functieomschrijving TOS-medewerkers):

De directeur/TOS-baas staat aan het hoofd van een TOS-praktijk en is verantwoordelijk voor de implementatie en coördinatie van de uitvoering van TOS.

Benodigde competenties:

- Strategisch inzicht.
- Goed kunnen netwerken met bewoners en vertegenwoordigers van organisaties.
- Goed kunnen omgaan met opdrachtgever- en eigen opdrachtnemerschap.
- Omgevingsgevoelig.
- Oog voor kwaliteit en de klant.
- Ook praktisch mee kunnen werken in de praktijk op het plein.

De teamleider of voorman/voorzitter werkt mee op het plein en is verantwoordelijk voor de directe aansturing van de medewerkers en de uitvoering van de activiteiten. De teamleider heeft een vooropleiding op hbo-niveau, meestal in een agogische of sport gerelateerde opleidingsrichting.

Benodigde competenties:

- Kan adequaat en situationeel leiding geven aan een team van 'vaste' medewerkers, jongeren met een bijbaan en stagiaires.
- Kan een plein 'lezen' en kan gestructureerd en methodisch activiteiten/interventies inzetten en daarbij leiding geven aan medewerkers.
- Kan een plan van aanpak maken voor een plein en dat ook uitvoeren.

- Kan medewerkers sturen op kwaliteit.
- Is communicatief ingesteld en kan werken met grote groepen.
- Heeft een duidelijke, enthousiaste presentatie in de buitenruimte.
- Kan goed signaleren, heeft gevoel voor 'het signaal achter het signaal'.
- Kan goed samenwerken met bewoners en andere professionals.

De vaste TOS-medewerker is verantwoordelijk voor de uitvoering van de activiteiten en de begeleiding van stagiaires en jongeren met een bijbaan. TOS-medewerkers zijn veelal mbo-opgeleid (agogische of sportopleiding). Indien een medewerker wordt aangenomen op talent, maar nog geen mbo-diploma heeft, krijgt deze persoon de mogelijkheid alsnog een mbo-opleiding te volgen (Mbo Helpende Welzijn).

Benodigde competenties:

- Kan jongeren met een bijbaan en stagiaires begeleiden en aansturen.
- Kan werken met grote groepen.
- Kan leiding geven aan een activiteit.
- Heeft kennis van verschillende spel- en werkvormen.
- Is communicatief ingesteld en kan contact leggen met alle doelgroepen op en rond het plein.
- Kan goed signaleren.
- Kan met hulp van de teamleider een plan van aanpak maken voor het plein.
- Heeft een enthousiaste en uitnodigende houding.

Stagiaires, jongeren met een bijbaan en 'zakgelders' komen vaak van opleidingen als Mbo Sport en Bewegen, Mbo SPW en Hbo Pedagogiek. De jongeren komen veelal uit de buurten waar TOS actief is.

Benodigde competenties:

- Is en wil een rolmodel zijn binnen de buurt.
- Heeft affiniteit met sport, spel of een ander domein waarmee op het plein gewerkt kan worden.
- Is vriendelijk, enthousiast naar kinderen en tieners en correct naar volwassenen.
- Staat open voor leren.

Bij stagiaires worden aanvullende competenties vanuit de opleiding toegevoegd.

Kwaliteitsbewaking

TOS hanteert de term 'lerende organisatie' als uitgangspunt. Dat betekent dat er ruimte is om te leren, zowel voor de medewerkers als voor de organisatie. Leren in trainingen, leren van elkaar, leren van ervaringen in de praktijk en delen van succes en mislukkingen. TOS Centraal is het ondersteunende apparaat voor mensen in de uitvoerende TOS-praktijken en richt zich voortdurend op het ontwikkelen van zelflerende organisaties en de kwaliteit van de uitvoering.

Voor TOS-medewerkers is er de mbo-opleiding Helpende Welzijn op het Albeda-college met een aantal speciale modules voor het werk bij TOS. Deze opleiding wordt elk jaar afgesloten met een certificaat en na drie jaar krijgen de medewerkers een diploma waarmee ze naar mbo-niveau 2 kunnen. Voor TOS-bazen en TOS-medewerkers verzorgt TOS Centraal een opleiding, die wordt aangepast aan de leerbehoefte van de TOS-bazen. Er is dus geen standaard leermethode. Onderdelen zijn: intervisie en specifieke cursussen als pleinprogrammeren, pleianalyse maken, et cetera. Daarnaast biedt TOS Centraal werkbegeleiding, coaching en supervisie. Voor alle medewerkers is er vanuit TOS ondersteuning via internet, email en telefoon (helpdesk).

Jongeren met jongerenbijbaantjes krijgen de benodigde bagage aangereikt in de vorm van kaderopleidingen. Hierin worden de jongeren getraind in het TOS-concept, de functie van het logboek, omgaan met agressie op het plein, communicatie met elkaar en met de doelgroep, het organiseren van activiteiten en sociale vaardigheden.

Het werken met het elektronisch logboek door TOS-werkers leidt op verschillende niveaus tot reflectie, monitoring, controle en verantwoording. De directeur/TOS-baas en de teamleider houden controle op de uitvoering en kwaliteit op de pleinen.

Het thema kwaliteit wordt expliciet aan de orde gesteld in trainingen, op het teamoverleg, voorafgaand aan activiteiten en in de begeleiding van stagiaires. Jaarlijks organiseert TOS Centraal een meerdaagse bijeenkomst voor alle TOS-bazen en voorlieden. Tijdens deze TOS bijeenkomsten wordt de balans opgemaakt van het afgelopen seizoen en worden nieuwe uitvindingen en besluiten over verbetering van het TOS-concept gepresenteerd.

Randvoorwaarden

Door een investering van meerdere jaren achtereenvolgend op een straat of plein, waarbij het programma voor de kinderen en omwonenden veel en regelmatig aanwezig is, moeten positieve resultaten behaald worden. Aanwezigheid van meerdere keren in de week (minimaal twee, bij voorkeur drie of vier keer week) wordt als noodzakelijk gezien om uiteindelijk invloed te hebben op het gedrag van kinderen en jongeren. Het belang van deze randvoorwaarde is bevestigd in effectonderzoek naar TOS (Van Wonderen en Jonkman, 2015). Een andere belangrijke randvoorwaarde is de opbouw van een vertrouwensrelatie tussen de kinderen en de werkers. TOS wil de kinderen en jongeren kennen, hun ouders en vice versa. Dat levert een vertrouwensrelatie op die de basis vormt voor sociale interventies en beïnvloeding van gedrag. Het werken aan vertrouwen kost tijd. TOS blijft daarom voor langere tijd (meerdere jaren) op een plein aanwezig om positieve veranderingen bij kinderen en in de buurt te bestendigen. Voor TOS geldt ook de randvoorwaarde dat het team seksegemengd moet zijn om een groter bereik te hebben (om ook meisjes te bereiken). Een afspiegeling van de wijk in het team is eveneens van belang in een etnisch gemengde wijk.

Implementatie

Nieuwe TOS pleinen worden geselecteerd en opgestart in overleg met de financiers. Criteria voor de selectie, opstart en gewenste inzet van nieuwe pleinen voor TOS-activiteiten worden beschreven in de sectie 'aanpak'. Om vast te stellen wat nodig is op een plein is een analyse van de lokale situatie in samenwerking met bewoners en instellingen onderdeel van de TOS-werkwijze. Bij de start van een TOS-project vindt een nulmeting (observatie, inventariserende gesprekken met bewoners van de wijk, soms enquêtes) plaats om na te gaan wat de behoeften van kinderen, jongeren, ouders en omwonenden zijn als het gaat om het verbeteren van het leefklimaat in de wijk. Op basis van deze gegevens bepaalt TOS vervolgens het plan van aanpak en de gewenste inzet. De organisatie van TOS bestaat uit kleinschalige, juridisch zelfstandige eenheden (de TOS-praktijken) die door middel van een franchiseconstructie zijn verbonden met het merk TOS. TOS Centraal is franchisehouder van TOS, een gedeponieerd merk dat niet zonder meer gekopieerd mag worden. TOS Centraal exporteert het product TOS, bewaakt de inhoud, coacht TOS-praktijken en verzorgt de opleiding van TOS-bazen en TOS-medewerkers. De franchise TOS-praktijken verplichten zich door middel van de verbintenis met TOS Centraal om zich te houden aan de richtlijnen van het merk. De meeste TOS-praktijken zijn organisatorisch ondergebracht bij een lokale welzijns partij. Formeel zijn de TOS-bazen en TOS-medewerkers in dienst bij de welzijnsinstelling, maar inhoudelijk worden ze geleid door TOS-centraal.

Kosten

De integrale kostprijs van een plein is € 47.941. Hiervoor wordt het plein gedurende een jaar drie tot vier keer per week bezocht met een team van drie mensen (minimaal één TOS-medewerker, één stagiaire en één jongere met een bijbaan). Om een TOS-praktijk (zelfstandige locatie) te kunnen organiseren zijn er minimaal vier pleinen per TOS-praktijk nodig met een totaalbudget van € 191.764. (interne kostprijsberekening TOS). Een TOS-praktijk is een zelfstandig functionerende eenheid die een samenhangend geheel vormt in een gebied. Het werkgebied kan variëren van een buurt tot een deelgemeente, stadsdeel of stad.

De prijs voor een TOS-plein vast op € 47.941

De uurprijs voor de inzet van een TOS-team vast op € 133,17

De opbouw van de uurprijs voor de inzet van een TOS-team kan ook als volgt worden gepresenteerd:

personeel productief (medewerkers en mw. vm.)	69,95
personeel additioneel	30,00
personeel overheid (directeur en adm. mw)	16,03
overige kosten	17,19
Totaal	133,17

Een uitgebreide toelichting op de prijs van een TOS-plein wordt gegeven in de publicatie *De prijs van een TOS-plein* (J. Grijzen, 2011).

3. Onderbouwing

Probleem

Buitenspelen is een belangrijke factor voor de ontwikkeling van kinderen. Buitenspelen zou de normaalste zaak van de wereld moeten zijn. Maar dat is het niet. Steeds minder kinderen spelen in de buitenruimte (Emmelkamp, 2004a; Engbersen & Voogd, 2005; Bouw & Karsten, 2006). Zaken als veiligheid, sfeer, netheid en leuke sociale contacten zijn in veel wijken niet langer vanzelfsprekend (Engbersen & Voogd, 2005). Veel ouders willen hun kinderen uit de buurt houden van risico's die de straat hen biedt en willen dat hun kinderen veilig en gezond opgroeien. Uit recent onderzoek van TNS NIPO in opdracht van Jantje Beton onder 6-12 jarigen blijkt dat een op de vijf kinderen niet of slechts een keer per week buiten speelt. Bijna een vijfde van de kinderen speelt minder vaak buiten dan ze zouden willen. Het aantal kinderen die weinig buitenspelen en ook minder buiten zijn dan ze zouden willen, ligt (aanzienlijk) hoger in (sterk) stedelijke gebieden (Snel, 2013). Vooral in wijken met veel buurtproblemen, mogen of durven steeds meer kinderen, vooral meisjes, niet meer buitenspelen. Dit geldt nog sterker voor meisjes van Turkse en Marokkaanse afkomst, die ook relatief weinig sporten. Een en ander is niet zonder risico: de allochtone meisjes lijden meer aan verveling en overgewicht (Crok et al., 2002). Meisjes zijn te beschouwen als de orchideeën of otters van de stedelijke sociale ecologie. Ze zijn een indicator van hoe schoon, veilig en prettig de straat. Er is een relatie tussen de aantrekkelijkheid van pleinen en activiteiten en de aanwezigheid van meisjes.' (Engbersen & Voogd, 2005)

Verschillende onderzoeken tonen aan dat opgroeien in buurten met veel onveiligheid bij kinderen de kans vergroot op het ontwikkelen van diverse vormen van probleemgedrag, zoals antisociaal gedrag, geweld en delinquentie. Deze manifesteren zich vooral sterk bij de overgang naar en de beginjaren van de adolescentie (Junger Tas, Steketee & Moll, 2008; Schneiders et al., 2003; Jonkman, 2012). Dat de buurt en de wijk van invloed is op de ontwikkeling van kinderen en jongeren is al veel langer bekend (Shaw & McKay, 1942; Cloward & Ohlin, 1960). De thematiek van de wijk als context voor socialisatie van jongeren kwam in de tachtiger jaren hernieuwd in de belangstelling (Wilson, 1987). Er kwam nieuw onderzoek naar de invloed van omgevingskenmerken en wijze waarop verschillende ontwikkelingsprocessen verlopen (Bronfenbrenner, 1979; Sampson, 2012; Elliot et al., 1996; Furstenberg et al., 1999; Brooks-Gunn, 1997; Sampson & Raudenbusch, 2004). Buurtproblemen als vandalisme en drugsgebruik, armoede en werkloosheid, instabiliteit zijn direct verbonden met het gedrag van kinderen en jongeren die er wonen (Sampson, 2012; Junger Tas et al., 2008; Sampson en Laub, 1993; Lizotte et al., 1994). Vooral voor kinderen met een niet-westerse achtergrond creëren buurtproblemen risico's voor hun ontwikkeling (Pels & Nijsten, 2003). Deze kinderen hebben in vergelijking met hun Nederlandse leeftijdgenoten relatief minder structuur in hun dagelijkse leven binnen- en buitenshuis. Zo kunnen zij minder steun ontlenen aan ouders en andere volwassenen bij het vinden van hun weg in de Nederlandse samenleving, en verlaten zich vaker op de steun en voorbeelden van hun leeftijdgenoten. Zij zijn ook bevattelijker voor groepsdruk (Pels & Nijsten, 2003). Voor sommige allochtone jongens is sprake van 'straatsocialisatie' in de groep van leeftijdgenoten. Gevoegd bij de context van grootstedelijke concentratiewijken, waar de armoedeproblematiek en de kans op contact met marginaliserende leeftijdsgenoten relatief groot zijn, lopen deze allochtone jongens hierom extra risico's.

Oorzaken

Onveilig leef- en speelklimaat. Kinderen, vooral meisjes, mogen of durven niet buiten te spelen.

Een belangrijke oorzaak is dat veel ouders en kinderen het speelklimaat buiten als onveilig beschouwen en hun kinderen van de straat houden (Emmelkamp, 2004b). Volwassen buurtbewoners durven of willen niet corrigerend optreden tegen ongewenst gedrag van andere kinderen, jongeren of volwassenen op plein en straten. Hierdoor mijden meer en meer buurtbewoners, jong en oud, de publieke ruimte. Het plein en de straat worden zodoende het domein van de sterkste groep, meestal een groep jongeren, soms een groepje

drugsgebruikers. Dat verhoogt het gevoel van onveiligheid in een buurt. Anonimiteit en risico-vermijnd gedrag wordt regel, bewoners ontmoeten elkaar minder en er heerst een negatieve sfeer in de buurt.

Verloedering van de openbare ruimte en onveilige en vervuilde speelplekken

Deze negatieve spiraal is vaak terug te zien in allerlei symptomen op het plein en in de straten in de buurt: kapotte speeltoestellen, vervuiling, graffiti en een harde sfeer. Het zijn symptomen die bewoners het gevoel geven dat hun omgeving onbeheersbaar is geworden (Broken Window Theory, Wilson en Kelling, 1982). Wilson en Kelling pleiten ervoor dat de eerste tekens van verval vroegtijdig aangepakt worden omdat deze door een sneeuwbaaleffect tot vergaande verloedering leiden (vgl. Kelling & Coles, 1996; Sampson & Raudenbusch, 1999; Skogan 1990). Het is echter niet vanzelfsprekend dat buurtbewoners met elkaar optrekken om de negatieve sfeer in de buurt te keren. Bewoners zijn druk met eigen zaken, druk om te overleven, durven niet, kennen elkaar nauwelijks, begrijpen elkaar niet (diversiteit wordt niet positief gelabeld maar werkt belemmerend in de communicatie). Kwaliteiten, die elke buurt heeft, kunnen nog maar moeilijk aan de oppervlakte komen. Een buurt met vandalisme en drugsgebruik doet bij jongeren gemakkelijker het idee postvatten dat het om normale verschijnselen gaat (Felson, 1998). In zulke wijken is het ook nog zo dat bewoners zich verder terugtrekken en het sociaal vertrouwen en de informele sociale controle op elkaars gedrag minder wordt. Geleid door angst en meldingsmoeheid nemen bewoners een passieve houding aan (Van den Brink, 2006). Verloedering, armoede, eenoudergezinnen en etnische diversiteit hangen samen met gebrek aan sociale controle en gedragsnormen (Elliot et al., 1996; Huizinga et al., 2003).

Ontbreken van pedagogische civil society

Buurtproblemen hebben niet alleen een direct maar ook een indirect effect op de ontwikkeling van kinderen en jongeren bijvoorbeeld via de opvoeding. De situatie in de buurt beïnvloedt de wijze waarop opgevoed wordt en daarmee de ontwikkeling van kinderen. Zo is bijvoorbeeld duidelijk geworden dat de buurt (ook wel: collectieve weerbaarheid van een buurt) een belangrijke rol vervult in de sociale en normatieve ondersteuning en op de kwaliteit van de opvoeding (Sampson et al., 1997; Sampson & Laub, 1993; Thornby & Krohn, 2003). Kinderen ervaren ook zelf een gemis aan een betrokken sociale omgeving (De Winter en Kroneman, 1998). De sociale omgeving is daarbij van belang voor het opgroeien van kinderen; burens die helpen, opletten en gedrag corrigeren. Er wordt in dit verband ook wel gesproken van een pedagogische civil society in de buurt (Kesselring et al., 2013). Ongunstige algemene levensomstandigheden tasten de opvoedingskwaliteit aan. Hierdoor kunnen ouders zich bijvoorbeeld onmachtig gaan voelen om goed op hun kinderen toe te zien of hun gedrag met opvoedingsregels te structureren (Pels & Nijsten, 2003).

Kinderen spelen steeds meer binnenshuis

Kinderen spelen steeds meer binnenshuis. Kinderen hebben minder tijd voor buitenspelen, en er is veel afleiding binnenshuis waardoor kinderen niet naar buiten gaan. Een groot deel van vrijetijdsbesteding gaat op aan TV kijken, smart Phone en computer.

Aan te pakken factoren

TOS wil factoren aanpakken waardoor kinderen steeds minder vaak in de buitenruimte spelen. Samengevat gaat het hierbij om de volgende factoren:

Factor 1. Onveilig leef- en speelklimaat. Kinderen, vooral meisjes, mogen of durven niet buiten te spelen.

- Factor 1 is gelinkt aan subdoel 1 van de TOS-interventie: TOS wil een duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten creëren, zodat kinderen het leuker vinden en veiliger om buiten te spelen, zich positiever en respectvoller naar elkaar en naar volwassenen gedragen.
- Factor 1 is gelinkt aan subdoel 2 van de TOS-interventie: TOS wil dat meer jonge kinderen (ook meisjes) spelen op straat.
- Factor 1 is gelinkt aan subdoel 3 van de TOS-interventie: TOS werkt aan minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat, waardoor kinderen minder overlast ervaren op straat, minder bang zijn voor andere kinderen, oudere kinderen en volwassenen, ouders en buurtbewoners positiever

oordelen inzake overlast/vandalisme/intimidatie en situaties die uit de hand dreigen te lopen, worden eerder gesignaleerd.

- Factor 1 is ook gelinkt aan subdoel 4 van de TOS-interventie (participatie en betrokkenheid van ouders en overige wijkbewoners), omdat TOS inzet op grotere betrokkenheid van ouders en overige buurtbewoners bij toezicht houden en kinderen aanspreken op ongewenst gedrag, ook op tijden buiten de uren dat TOS-activiteiten plaatsvinden.

Factor 2. Verloedering van de openbare ruimte en onveilige en vervuilde speelplekken

- Factor 2 is gelinkt aan subdoel 3 van de TOS-interventie: minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat. TOS wil vandalisme tegengaan en signaleert vervuiling en vandalisme.
- Factor 2 is gelinkt aan subdoel 4 van de TOS-interventie, omdat TOS zich er voor inzet dat buurtbewoners met elkaar optrekken om de negatieve sfeer in de buurt te keren.

Factor 3. Ontbreken van pedagogische civil society

- Factor 3 is gelinkt aan primair subdoel 4 van de TOS-interventie (en indirect aan subdoelen 1, 2 en 3): TOS wil een duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten creëren. TOS wil bijdragen aan een sociale en normatieve ondersteuning van kinderen en zoekt daarbij ondersteuning in de buurt vanuit ouders, jongeren en overige buurtbewoners. TOS zet zich in om de participatie en onderlinge samenwerking van organisaties, ouders en wijkbewoners te vergroten. Er wordt een positief contact opgebouwd met ouders, meer ouders en wijkbewoners zijn betrokken bij pleinactiviteiten, er is meer samenwerking met partnerorganisaties, er is een effectief werkend netwerk georganiseerd, dat (groepen) kinderen en jongeren opvangt als zij in de knel raken.

Verantwoording

Introductie

Niet schelden, vriendelijk en beleefd zijn, elkaar bij de naam noemen, ruzies uitpraten, naar elkaar luisteren. En: samenwerken en samenspelen, inlevingsvermogen, initiatief nemen, verantwoordelijkheid nemen, problemen helpen oplossen, zelfvertrouwen krijgen. Deze competenties dragen niet alleen bij aan lichamelijke ontwikkeling, maar ook aan verstandelijke, sociale en emotionele ontwikkeling. Aan het ontwikkelen van deze competenties geeft TOS systematisch aandacht. Kinderen voelen zich er veiliger door op straat. De aanwezigheid van TOS is een signaal dat ze zonder angst voor vervelende conflicten buiten kunnen spelen. Dicht bij huis, in een uitnodigende en veilige sfeer. Een van de resultaten is dat meisjes vaker buiten spelen in wijken waar TOS actief is. De werkwijze van TOS past naadloos bij Communities that Care, een van oorsprong Amerikaanse aanpak voor de ontwikkeling van systematisch preventief jeugdbeleid. De aanpak richt zich op het voorkomen van probleemgedrag bij kinderen en jongeren tot 18 jaar. En wel door aandacht te besteden aan risicofactoren én beschermende factoren: binding, gezonde opvattingen en duidelijke normen, kansen, vaardigheden en erkenning.

TOS gaat uit van het pedagogische principe dat een positieve benadering van de jeugd de kans vergroot op een succesvolle ontwikkeling tot verantwoordelijke volwassenen. Liefde en aandacht betekent ook dat TOS, waar nodig, streng is en grenzen stelt. Bij negatief gedrag worden kinderen en jongeren door TOS aangesproken en gecorrigeerd, bij positief gedrag geeft TOS complimenten. Gedragsverandering en een positieve psychosociale ontwikkeling bij kinderen en jongeren wordt gerealiseerd door kinderen veiligheid, persoonlijke aandacht en plezier te bieden, prosociaal gedrag te belonen en in te grijpen bij gedragsproblemen. Ook vraagt TOS om fatsoen, respect en het houden aan gedragsregels. Sport- en spelactiviteiten ziet TOS als een middel om te komen tot een prettiger en veiliger speelklimaat, waarin kinderen en jongeren zich kunnen ontwikkelen tot aanspreekbare en weerbare burgers, die besef hebben van hun eigen verantwoordelijkheden.

TOS professionals zien zichzelf als mede-opvoeder die kinderen positief maar met duidelijkheid benaderen. De lijfsprek van TOS is 'liefde en aandacht is toch voordeliger'. Deze houding wil men terug zien in het professionele handelen van de werkers. Hun handelingsrepertoire bestaat namelijk uit het geven van

aandacht en positieve feedback aan de kinderen en jongeren die ze door middel van een breed palet aan activiteiten weten te bereiken. Ook de meest lastige en overlastgevende kinderen moeten positief worden benaderd is het credo. Voor kinderen die dreigen te ontsporen heeft TOS een belangrijk signaalfunctie.

Onderbouwing van de TOS-interventie

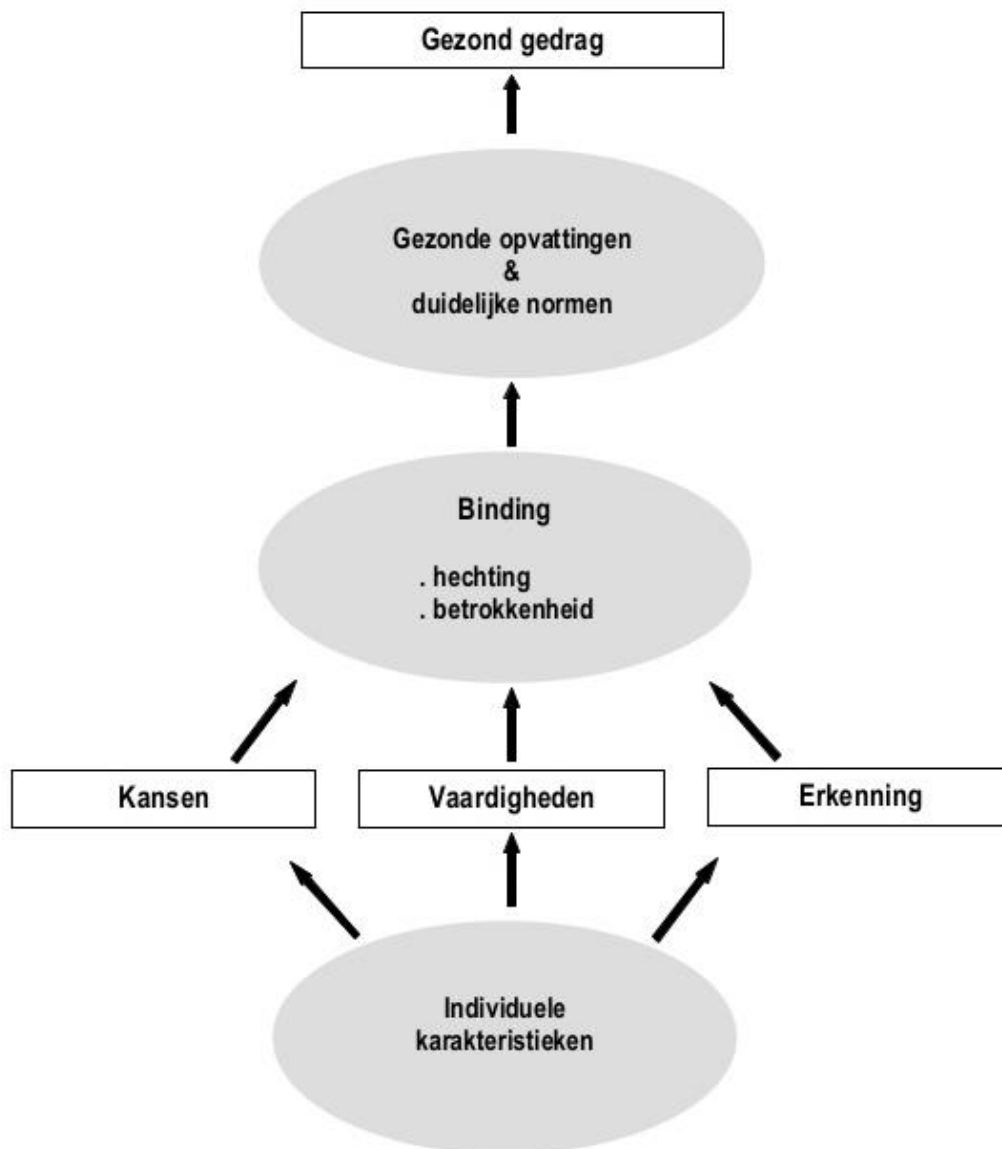
In deze paragraaf wordt toegelicht hoe met de TOS-aanpak de doelen bij de doelgroep bereikt kunnen worden. De doelstellingen en werkwijzen van TOS sluiten aan bij onder meer de theorie van de pedagogische civil society, Broken Windows Theory en collectieve weerbaarheid (deze theorieën bespreken we eerder in dit hoofdstuk onder 'probleem' en 'oorzaken'), modellen van community organisation (Minkler & Wallenstein, 2004; Rothman, 2004). De theorie van de pedagogische civil society, de theorie van collectieve weerbaarheid en de modellen van community organisation sluiten aan op subdoel 4 van TOS om de participatie en onderlinge samenwerking van organisaties, ouders en wijkbewoners te vergroten. Indirect draagt de pedagogische civil society uiteraard ook bij aan het realiseren van subdoelstellingen 1, 2 en 3 (duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten; meer jonge, spelende kinderen (ook meisjes) spelen op straat; en minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat.

TOS organiseert op pleinen veel activiteiten met een sportief karakter, zoals sport- en spelactiviteiten. Volgens studies dragen buitenspelen en sporten bij aan de gezondheid van kinderen. Door te spelen leren kinderen hoe ze hun lichaam moeten gebruiken. De fysieke beweging in veel spel helpt in de ontwikkeling van de grove en fijne motoriek, coördinatie, kracht en vinnigheid. Spel is bovendien een sterk zintuiglijke, lichamelijke ervaring die kinderen hun eigen lichaam en de beleving ervan leert kennen. Meer in het algemeen en minder gebonden aan 'ontwikkeling' is spelen, en dan zeker buitenspelen, een vorm van lichaamsbeweging en lichaams oefening die bevorderlijk is voor de gezondheid van kinderen. In de context van de groeiende bezorgdheid over overgewicht bij kinderen zijn de positieve effecten van actief spel op de fysieke conditie en gezondheid van kinderen belangrijk geworden in het stimuleren van spelen en in het vorm geven aan het beleid rond spelen (Meire, 2009). Onderzoek toont aan dat fysieke beweging heel wat positieve effecten heeft op de fysieke ontwikkeling en algemene gezondheidstoestand. Het aanmoedigen van vrij spel is een effectieve manier om de fysieke activiteit van kinderen te vergroten, en om zo de gezondheid te bevorderen en de toenemende obesitasproblematiek in te dijken (Burdette & Whitaker 2005b; American Association of Pediatrics 2006). De Broken Windows Theory sluit aan op de subdoelstelling van TOS om te werken aan minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat (subdoel 3). De inzet van TOS om in buurten factoren te verminderen die een risicovormen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen (en beschermende factoren te versterken) sluit tevens aan op de uitgangspunten van de '*sociale ontwikkelingsstrategie*'. De sociale ontwikkelingsstrategie bestaat uit meerdere elementen (deze worden hieronder nader toegelicht) welke van belang zijn voor zowel subdoelstellingen 1, 2 en 3. Waar mogelijk zal in de toelichting op de sociale ontwikkelingsstrategie worden aangegeven welk subdoel van TOS hieraan is gerelateerd. Tevens zal worden aangegeven welke onderdelen in de TOS-werkwijze eraan beogen bij te dragen om deze subdoelen te realiseren.

Sociale-ontwikkelingsstrategie

Het inzicht dat de buurt waarin kinderen opgroeien invloed heeft op hun ontwikkeling en gedrag is onder meer aangetoond door Bronfenbrenner (1979). Uitgangspunt van zijn denken is dat de omgeving waarin kinderen opgroeien, grote invloed heeft op hun ontwikkeling en gedrag. In de '*sociale ontwikkelingsstrategie*' (zie fig. 1), welke aan het al eerder genoemde Communities that Care ten grondslag ligt, gaat het samenvattend om vijf clusters van beschermende factoren: binding, erkenning, gezonde opvattingen en duidelijke normen, kansen, vaardigheden en erkenning (Jonkman, 2012; Ince, et.al., 2004). Volgens de sociale ontwikkelingsstrategie vergroten deze factoren de kans dat kinderen een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling doormaken. Uit het professioneel handelen, net zoals uit de pedagogische visie, blijkt dat TOS wil bijdragen aan de beschermende factor 'erkenning': als kinderen iets positiefs doen, wordt er wat van gezegd. Positieve feedback geven is een centraal onderdeel van TOS. Uit het professioneel handelen, blijkt dat TOS ook wil bijdragen aan binding. Dit blijkt vooral uit het feit dat TOS kinderen positief

gedrag en zelfvertrouwen wil bijbrengen door het aanspreken en motiveren van kinderen tijdens sport- en spelactiviteiten. Gedragsverandering vergt geduld en volharding. Om gedrag duurzaam te kunnen veranderen is het opbouwen van vertrouwensrelatie essentieel gedurende een langere periode waarin er contacten zijn met het kind. De beschermende factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' betreft gewenst gedrag zoals rekening houden met elkaar, elkaar groeten, geen ruzie maken etc. Bij 'kansen' gaat het om betrokkenheid en participatie van kinderen. Kinderen moeten de kans krijgen om in de buitenruimte positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen, zoals meedoen aan activiteiten.

Figuur 1 Sociale-ontwikkelingsstrategie (Bron: Jonkman, 2000)

Binding en erkenning

Uit de sociale ontwikkelingsstrategie blijkt dat een sterke band tussen kinderen en voor hen positieve en belangrijke volwassenen, de meest effectieve manier is om de kansen op het ontwikkelen van probleemgedrag te verkleinen (binding) (Jonkman, 2012; Ince, et.al., 2004). Om hun sociaal gedrag te versterken is het tevens van groot belang dat kinderen erkenning en lof krijgen voor hun bijdrage

(erkenning). Deze beide elementen worden toegepast in de TOS-interventie en refereren primair aan subdoelstellingen 1 en 2 (duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten; meer jonge, spelende kinderen (ook meisjes) spelen op straat).

De richtlijnen voor het professioneel handelen en de pedagogische visie dragen bij aan de beschermende factor 'bindingen en erkenning'. Positieve feedback geven is een centraal onderdeel van TOS. Door het aanspreken van kinderen tijdens sport- en spelactiviteiten draagt het professioneel handelen bij aan binding. TOS wil kinderen positief gedrag bijbrengen. Gedragsverandering vergt geduld en volharding. Om gedrag duurzaam te kunnen veranderen is het opbouwen van vertrouwensrelatie / opbouwen binding essentieel gedurende een langere periode waarin er contacten zijn met het kind. De kinderen die naar TOS komen, komen vaak gedurende een langere periode (meerdere jaren). Het opbouwen van een vertrouwensband met kinderen is uiteraard belangrijk op nieuwe pleinen, maar ook op locaties waar TOS al langere tijd actief is. Het behouden van vertrouwen en het duurzaam bewerkstelligen van gedragsverandering is een zaak van lange adem.

TOS benadrukt dat het zeer belangrijk is voor kinderen dat de TOS-werkers sociaal-emotionele ondersteuning aan kinderen biedt. Kinderen kunnen hun verhaal kwijt. TOS-werkers benadrukken dat sommige kinderen hier veel aan hebben (Boonstra, Mak en Van Wonderen, 2009). Ook neemt het zelfvertrouwen van sommige kinderen toe, want TOS-werkers benadrukken wat kinderen wél kunnen en motiveren kinderen om verder te gaan dan ze in eerste instantie durfden. Zie ook het onderzoek naar de effecten van Thuis Op Straat waaruit blijkt dat TOS een positieve invloed heeft op sociaal-emotionele ontwikkeling (SDQ scores) van kinderen (Van Wonderen en Jonkman, 2015); dit onderzoek wordt toegelicht in hoofdstuk 4 van deze interventiebeschrijving.

Als kinderen zich tijdens TOS-activiteiten niet goed gedragen, dan kiezen TOS-werkers voor een positieve benadering. Ze geven bewust geen straf. Uit ervaring weten ze dat het veel beter werkt om kinderen te laten zien wat ze wél goed doen. TOS-werkers stellen bovendien dat kinderen door TOS meer ontmoetingen hebben met andere kinderen en beter leren samenspelen met andere kinderen. Aan de TOS-activiteiten nemen kinderen van verschillende etnische achtergronden deel, zowel jongens als meisjes. Zij leren door TOS beter met elkaar samenspelen en leren elkaar beter kennen. Dit levert een bijdrage aan de overbrugging van verschillen tussen culturele groepen.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

TOS-werkers claimen dat normen en waarden worden overgedragen. Dit draagt bij aan het bevorderen van de beschermende factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' en refereert primair aan subdoelstellingen 1 en 3 (duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten; en minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat).

In de sociale ontwikkelingsstrategie geldt dat als kinderen zich verbonden voelen met mensen die consistent positieve gedragsnormen uitdragen, ze minder kans lopen om probleemgedrag te ontwikkelen (Jonkman, 2012; Ince, et.al., 2004). Volgens de TOS-werkers zit dit verweven in de pedagogische werkwijze van TOS. Belangrijk hierbij is dat veel kinderen een band met de medewerkers hebben en hen goed kennen. Dat is ook een voorwaarde om te kunnen slagen in het corrigeren van gedrag.

Gedragsregels worden bijgebracht door samenspel en teamspelen, door correctie, door kinderen consequenties van gedrag te laten inzien en door kinderen zelf gedragsregels te laten maken. TOS draagt volgens werkers ook bij aan het gedrag en de ontwikkeling van kinderen op de langere termijn, zij het dat dit effect per kind verschilt. Gedragsverandering van kinderen probeert TOS ook te bewerkstelligen via de ouders. Ouderbetrokkenheid organiseren maakt onderdeel uit van een bewustwordingsproces dat de opvoeding niet ophoudt bij de voordeur. Het gaat er volgens TOS om dat ouders begrijpen dat ze ook verantwoordelijk zijn voor het gedrag van hun kinderen op straat. Het effect van TOS op het vertrouwen en de veiligheid in de buurt is dat het aantal kinderen dat durft buiten te spelen toeneemt. Daarbij bewerkstelligt TOS het vertrouwen bij ouders dat hun kinderen veilig buiten kunnen spelen, waardoor kinderen (vooral meisjes) naar het plein komen die anders binnen zouden zitten. In termen van Blokland (Blokland-Potters, 2006) kunnen we stellen dat het TOS lukt om de 'publieke familiariteit' rondom pleinen te vergroten. Het wantrouwen van kinderen en hun ouders over het gedrag van andere buurtbewoners neemt af.

Kansen & vaardigheden

Kansen en vaardigheden zijn volgens de sociale ontwikkelingsstrategie relevant voor kinderen om zich sociaal en emotioneel te ontwikkelen (Jonkman, 2012; Ince, et.al., 2004). Deze elementen refereert primair aan subdoelstelling 1 (duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten). TOS levert blijkens de observaties en interviews een bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen in bredere zin: motorisch door sport en spel maar vooral sociaal. In feite draagt TOS bij aan de individuele opvoeding van kinderen. TOS-werkers zien positieve effecten op het kunnen samenwerken van kinderen. Zij grijpen bij ruzies tussen kinderen op vergelijkbare wijze in. Steekwoorden bij ingrijpen zijn 'apart nemen', 'luisteren' en 'niet uitsluiten'. Als er een conflict is tussen twee kinderen, dan lost TOS dat op door met de kinderen te praten. Wat betreft sociale competenties, zoals zelfvertrouwen, voor zichzelf kunnen opkomen en meer sociale vaardigheden krijgen, claimen TOS-werkers dat ze duidelijk veranderingen en verbeteringen zien bij kinderen. Kinderen krijgen door TOS meer zelfvertrouwen omdat TOS veel positieve feedback geeft die kinderen van hun ouders vaak niet krijgen; bij hen missen ze vaak het vertrouwen. Een andere manier waarop TOS kinderen zelfvertrouwen bijbrengt is door ze te stimuleren verder te gaan, dingen die ze niet kunnen of durven toch te doen. Bijvoorbeeld door ze te motiveren nieuwe sporten of spellen te doen (bijvoorbeeld steltlopen).

Meer jonge, spelende kinderen (ook meisjes) op straat (subdoelstelling 2)

De basis van TOS is het meerdere keren per week op hetzelfde plein/buurt sport- en spelactiviteiten organiseren, zichtbaar en herkenbaar in het publieke domein. TOS wil een vertrouwensband met de kinderen maar ook met de ouders opbouwen, zodat de (jonge) kinderen naar buiten mogen en bij TOS mogen spelen. TOS werkt met getrainde en gecoachte professionals (ondersteund door jongeren) die een heldere taakomschrijving meekrijgen. Zo weten ze persoonlijke aandacht te geven, problemen te signaleren en zo nodig door te verwijzen. TOS wil gedurende het hele jaar een systematisch aanbod van activiteiten voor jeugdigen realiseren. Speciale aandacht binnen TOS is er voor meisjes omdat meisjes het onveilig in de buitenruimte vinden of omdat juist ouders meisjes binnengehouden door gevoelens van onveiligheid. TOS zet seksegemengde teams in om een groter bereik te hebben onder meisjes. Een afspiegeling van de wijk in het team is eveneens van belang in een etnisch gemengde wijk.

Terugdringen vandalisme en overlast (subdoelstelling 3)

Door veel op straat te zijn, contacten te onderhouden met jong en oud in de buurt, kinderen en jongeren aan te spreken op gedrag en signalen te delen met partners, levert TOS een bijdrage in het tegengaan van vandalisme. Dit zijn eveneens belangrijke uitgangspunten binnen de sociale ontwikkelingsstrategie evenals in het al eerder genoemde Communities that Care

Situaties die uit de hand dreigen te lopen, worden eerder gesignaleerd / Een effectief werkend netwerk organiseren, dat (groepen) kinderen en jongeren opvangt als zij in de knel raken / Contact leggen en onderhouden met samenwerkingspartners in de wijk (subdoelstelling 4)

TOS kent heel veel kinderen, jongeren en hun ouders en heeft daardoor een belangrijke informatiepositie in de wijken als het om (kwetsbare) kinderen, jongeren en gezinnen gaat. Medewerkers van TOS zijn getraind om bijzonder gedrag van de jeugd te signaleren, daar zelf iets mee te doen of door te verwijzen naar de hulpverlening. Tijdens de activiteiten letten de TOS-medewerkers op wat er goed gaat en wat aandacht verdient. Deze signalen worden structureel verwerkt in het digitaal logboek. Waar nodig worden signalen over schoon, heel, veilig, groepsgedrag en informatie over individuen doorgespeeld naar de relevante wijkpartners en organisaties. Vanuit die positie is TOS een belangrijke partner voor de wijkpartners: signaleren en verwijzen, informatie delen, een eerste gesprek voeren (vraagverkenning, als eerste stadium van vraagverheldering) en direct hulp bieden, waardoor voorkomen kan worden dat een lichte vraag om hulp en ondersteuning een (zwaardere) hulpverleningsvraag wordt.

Betrekken van ouders en buurtbewoners (subdoelstelling 4)

Voor TOS is het betrekken van ouders een belangrijk doel. Het maakt onderdeel uit van een bewustwordingsproces dat de opvoeding niet ophoudt bij de voordeur. Veel ouders zien niet in dat zij verantwoordelijk zijn voor het gedrag van hun kinderen buitenshuis. Volgens deze ouders is het de verantwoordelijkheid van professionals als de pleinwerkers van TOS, de wijkagent of de docent van de school. Om de betrokkenheid van ouders en andere bewoners te vergroten zoekt TOS naar mogelijkheden om ze te laten helpen bij de activiteiten of ze te betrekken bij het plein, bijvoorbeeld door ondersteuning te bieden bij het oprichten van een pleincomité.

Jongeren uit de buurt betrekken bij het organiseren van activiteiten (subdoelstelling 4)

Door jongeren uit de buurt te laten helpen met de organisatie van de activiteiten krijgen zij de kans om een rolmodel voor de buurt te zijn en het goede voorbeeld te geven aan de jongere kinderen. De jongeren worden begeleid door een professional en krijgen praktische en theoretische scholing, gericht op het leren werken met diverse doelgroepen op straat en het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Uit evaluatie onderzoek blijkt dat de meeste jongeren die bij TOS gewerkt hebben, bevestigen dat hun kansen op de arbeidsmarkt hierdoor vergroot zijn. Daarnaast draagt het werk bij aan zelfvertrouwen, ambitie en motivatie.

Samenvattend schema

In de bijlage wordt een schema gepresenteerd waarin de samenhang tussen probleemanalyse, doelen en aanpak van de TOS-interventie inzichtelijk worden gemaakt.

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

In paragraaf 4.1 beschrijven we wat bekend is op basis van het beschikbare onderzoek over de uitvoering van de interventie.

1. *'De straat aan de jeugd: een ontwikkelingsgericht onderzoek naar drie jaar 'Thuis Op Straat', geschreven door K. Masson, S. Karyotis en W. de Jong en in 2002 uitgegeven door Uitgeverij Aksant te Amsterdam.* Doel van deze proces- en effectevaluatie is inzicht krijgen in de mate waarin de doelstellingen van TOS gerealiseerd worden. De evaluatie valt uiteen in vier centrale vragen, waarvan een vraag betrekking heeft op de uitvoering van de TOS-interventie ("In hoeverre slaagt TOS erin de doelstellingen op uitvoerend niveau te realiseren?"), en drie vragen die betrekking hebben de effecten van de TOS-interventie (deze worden beschreven in paragraaf 4.2).

In de periode 1999-2001 is drie jaar onderzoek gedaan naar TOS-praktijken op vijf locaties in Rotterdam (Bloemhof en Nieuwe Westen), Gouda (Goverwelle en Weidebloemkwartier), Leiden (Zuid-West) en Dordrecht (Oud-Krispijn). In het onderzoek zijn zowel kwalitatieve als kwantitatieve meetinstrumenten gebruikt, te weten:

- elektronisch logboek voor systematische dagelijkse registratie van de TOS-activiteiten
- buurtgericht onderzoek binnen TOS
- interviews met TOS-bazen
- focusgroep met TOS-medewerkers
- observaties van overleggen en samenwerking
- effectmetingen:
 - Korte vragenlijsten voor kinderen (N>100)
 - Vragenlijsten voor buurtbewoners (N>100)
 - Kinderen hebben op school opstellen geschreven over veiligheidsbeleving.

Het genoemde elektronisch logboek is binnen het onderzoek ontwikkeld en bevat gegevens over aantallen deelnemende kinderen, oordelen van TOS-medewerkers over het verloop van activiteiten, gedrag van kinderen en 'schoon, heel en veilig' ten aanzien van de buitenruimte. Binnen het onderzoek leverde dit 2.973 dagelijks ingevulde logboeken op die inzicht geven in TOS op uitvoeringsniveau en daarmee informatie over de mate waarin doelstellingen zijn gerealiseerd. Onbekend is het aantal interviews en gesprekken dat is gevoerd. De onderzoekers tekenen aan dat onderzoek naar TOS geen gemakkelijke opgave is. Ten eerste vindt het onderzoek plaats in een omgeving die continu aan verandering onderhevig is. Ten tweede zien ze de aard van het TOS-project als een zoektocht, waarbij globale doelstellingen en ambities verschillend worden geïnterpreteerd en ingevuld. Tot slot kennen verschillende praktijken sterk verschillende omgevingscondities als het gaat om aantallen inwoners, aantallen allochtone bewoners, beschikbare openbare ruimte, maatschappelijke achterstand en sociale cohesie.

2. *'Jeugd en Buitenruimte in Rotterdam: het Thuis Op Straat project', geschreven door S. Karyotis, T. Tuijman, K. Masson en W. de Jong en uitgegeven in 2005 door RISBO Contactresearch BV en Erasmus Universiteit te Rotterdam.*

Dit ontwikkelingsgerichte onderzoek (proces- en effectevaluatie) is een vervolg op 'De straat aan de jeugd' en heeft tot doel inzicht te krijgen in hoe iedere TOS-praktijk zich gepositioneerd heeft en wat succesfactoren en aandachtspunten zijn voor verdere ontwikkeling. Om dit te realiseren is in de periode van april 2002 tot december 2004 onderzoek gedaan in dertien TOS-praktijken aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden vergelijkbaar met het eerdere onderzoek:

- elektronisch logboek
- buurtonderzoeken onder jeugd (N = 1.026 enquêtes) en volwassenen (413 enquêtes)

- interviews met TOS-bazen en directeurs van welzijnskoepels
- focusgroepgesprekken met TOS-medewerkers en samenwerkingspartners.

3. *'Het goede voorbeeld: leefbare buurten door de inzet van 'jongeren van de straat'', geschreven door N. Boonstra en R. van Wonderen en uitgegeven in 2009 door het Verwey-Jonker Instituut te Utrecht.*

In dit onderzoek staat de vraag centraal wat de meerwaarde is van de inzet van jongeren in het werk van TOS Centraal. De onderzoekers bestudeerden het individueel nut, het nut voor de wijk, beeldvorming rond jongerenbijbanen en de mate waarin de inzet van jongerenbijbanen en stageplaatsen bijdraagt aan het bereiken van jongeren uit de buurt. Hiertoe is gebruik gemaakt van de volgende onderzoeksmethoden:

- interviews met TOS-jongeren (zeven stagiaires en jongerenbijaantjes)
- interviews met acht sleutelpersonen in de wijk
- groepsgesprekken met in totaal zestien actieve buurtbewoners
- enquête onder 57 jongeren die bij TOS werken of hebben gewerkt.

4. *'Respect op het plein. Werken aan gedragsverandering in de buurt', geschreven door N. Boonstra, J. Mak en R. van Wonderen en uitgegeven in 2009 door Verwey-Jonker Instituut te Utrecht.*

In deze studie wordt TOS Centraal benoemd als beloftevolle interventie en onderzocht aan de hand van de volgende twee vragen.

- Wat is de pedagogische aanpak van TOS en welke methodieken vloeien hieruit voort?
- Op welke manier draagt de sociale interventie bij aan bewonersbetrokkenheid en gedragsverandering in buurten en in de openbare ruimte?

In de periode augustus tot en met oktober 2008 zijn in de TOS-praktijken meerdere medewerkers geïnterviewd met verschillende functies: TOS-bazen, voormannen en voorvrouwen, medewerkers, stagiaires en jongeren met een TOS-bijbaan. In Schiedam zijn naast de TOS-baas drie medewerkers, een stagiaire en een voorvrouw geïnterviewd. In Amsterdam zijn interviews afgenomen met de TOS-baas, drie voorvrouwen, een TOS-medewerker en twee jongeren met een bijbaan. In Leiden zijn een TOS-baas, een voorman, een voorvrouw en twee stagiaires geïnterviewd.

5. *TOS jaarverslagen*

TOS-werkers registreren na afloop van alle activiteiten informatie over deze activiteiten in elektronische logboeken. Deze informatie wordt gebruikt voor 1) verantwoording van gerealiseerde activiteiten en gerealiseerd bereik van kinderen en jongeren (naar financiers/opdrachtgevers), 2) trendanalyses, 3) stellen van doelen / analyse of doelen worden gerealiseerd (bv. er meer meisjes meedoen aan buitenactiviteiten), 4) reflectie (TOS werkers die het logboek invullen reflecteren gezamenlijk over de activiteiten van de dag), 5) teambesprekingen (informatie uit de logboeken wordt benut voor teambesprekingen) en 6) overdracht (de werker die een activiteit voorbereid ziet wat er de vorige dagen is gebeurd aan activiteiten, en eventueel welke opmerkelijke zaken/signalen zijn voorgevallen. Geaggregeerde informatie over aantallen en typen activiteiten en gerealiseerd bereik van kinderen en ouders en participatie van buurtbewoners wordt jaarlijks gerapporteerd in de TOS-jaarverslagen.

Voornaamste bevindingen uit onderzoek

Praktijkervaringen van TOS-medewerkers met de organisatie en samenwerkingspartners

In het onderzoek Jeugd en Buitenruimte is TOS-medewerkers gevraagd naar praktijkervaringen met de organisatie en samenwerkingspartners. Over het algemeen ervaren medewerkers het werk bij TOS als aantrekkelijk. Vooral het werken met kinderen, het voorbereiden en uitvoeren van activiteiten, de afwisseling en de creativiteit van het werk ervaren de medewerkers als positief. Het werken in de buitenruimte wanneer het koud of regenachtig is, ervaren zij als negatief. Een TOS-medewerkster illustreert dit als volgt: *'Leuk is met kinderen te werken, de wijk leuk te maken voor de kinderen in de wijk (...) Je kunt kinderen bepaalde dingen meegeven door middel van sport en spel. Wat niet zo leuk is, is dat wij bij TOS toch bepaalde beperkingen hebben. Ik begrijp wel dat wij van thuis op straat zijn, maar in de wintermaanden is dat toch*

lastig door het slechte weer en wij krijgen de ruimte niet om ook binnen leuke dingen te organiseren omdat wij TOS op straat zijn.'

Succesfactoren

In het rapport *Respect op het plein* (Boonstra e.a., 2009) zijn succesfactoren geïdentificeerd voor de TOS-interventie op basis van diepte-interviews.

1: Samenstelling team

TOS-werkers geven aan dat de samenstelling van het team een belangrijke voorwaarde is voor het succes van de methode. Respondenten geven aan dat het team seksegemengd moet zijn om een groot bereik te hebben. De ervaring is dat vrouwen meisjes aantrekken en mannen jongens makkelijker bereiken. Ook rekening houden met de leeftijd van de medewerkers vinden zij belangrijk. Jongeren tonen voor oudere medewerkers vaak meer respect. Een afspiegeling van de wijk in het team is eveneens van belang in een etnisch gemengde wijk.

2: Goede medewerkers

Voor een medewerker is het allereerst belangrijk dat hij of zij weet wat de kinderen leuk vinden. Een tweede succesfactor van TOS is dat medewerkers flexibel inspelen op de vraag van de kinderen en naar hen luisteren. *'Je kan van tevoren van plan zijn om te gaan voetballen, dat aan de kinderen vertellen, maar als later blijkt dat de meeste kinderen hier geen zin in hebben, dan moet je toch iets anders gaan verzinnen.'* Ten derde is belangrijk dat de kinderen weten wat ze aan TOS hebben, dat TOS op vaste dagen op de pleinen aanwezig is. *'Het moet voor kinderen vanzelfsprekend worden dat wij er bijvoorbeeld iedere woensdag van 13 tot 18 uur zijn. Kinderen en ouders weten dan wat ze aan ons hebben.'*

Verbeterpunt: Samenwerking met partners op wijkniveau

In het onderzoek *Jeugd en Buitenruimte* (Karyotis e.a., 2005) geven TOS-medewerkers aan dat er het meest samengewerkt wordt met het basisonderwijs, sociaal-cultureel werk, jongerenwerk en het project Duimdrop. Zij zijn niet onverdeeld positief over deze samenwerking en ervaren het als niet-intensief en incidenteel. Een medewerkster: *'Vaak willen ze onze hulp hebben, maar dan willen ze zelf geen moer doen, dan moeten wij alles doen. Dat noem ik geen samenwerking. We worden er vooraf ook vaak niet bij betrokken.'*

Praktijkervaring van TOS-medewerkers met de methode

Aanbod van activiteiten

Uit de onderzoeken *De straat aan de jeugd* (Masson e.a., 2002) en *Jeugd en Buitenruimte* (Karyotis e.a., 2005) komt naar voren dat het reguliere aanbod het grootste deel van de activiteiten vormt. Het meest voorkomend is een combinatie van sport en spel (35%), gevolgd door sport (26%), speelgoed uitleen (21%) en spel (4%). Het overige aanbod bestaat uit thematisch aanbod en evenementen. In *Jeugd en Buitenruimte* constateren de onderzoekers dat de jongens het meest meedoen aan sportactiviteiten en de meisjes aan thematische activiteiten en themakisten. Thans werkt Thuis Op Straat in 42 wijken, in 1 stadsdeel in Amsterdam, 7 deelgemeenten in Rotterdam, in verschillende wijken in Leiden en in Voorschoten, in de gemeente Breda en Bergen Op Zoom (Jaarverslag 2013). Informatie uit de TOS jaarverslagen wijst uit dat .In 2013 zijn er 17.989 activiteiten in de buitenruimte georganiseerd.

Bereiken van de kinderen

Uit de onderzoeken *De straat aan de jeugd* (Masson e.a., 2002) en *Jeugd en Buitenruimte* (Karyotis e.a., 2005) blijkt dat de populatie van kinderen die deelnemen aan TOS-activiteiten op verschillende pleinen in de Randstad voor 60% bestaat uit jongens en voor 40% uit meisjes. Er worden vooral kinderen in de leeftijd van 6-12 jaar bereikt. Het bereik van tieners en jongeren varieert per TOS-plein. Ongeveer de helft van de deelnemers op de onderzochte pleinen is van Turkse of Marokkaanse afkomst, de overige van andere culturen. Informatie uit de TOS jaarverslagen (2013) wijst uit dat TOS 621.186 kind-contacten en 58.357 volwassen-contacten heeft gerealiseerd tijdens activiteiten. Dat is een gemiddelde deelname van 39 kinderen per activiteit. Van de kinderen die door TOS worden bereikt is 75% tussen 4-12 jaar oud (cijfers 2013). Bij benadering is ruim een derde van de deelnemers van Marokkaanse of Turkse afkomst. Maar ook

Antilliaanse, Surinaamse, Nederlandse en jongeren met andere achtergronden nemen deel aan TOS. Over het algemeen geldt dat alle etnische groepen die in de wijken aanwezig zijn door TOS bereikt worden. Het bereiken van de kinderen en jongeren gaat naar mening van ondervraagde TOS-medewerkers over het algemeen heel goed, waarbij zij het aanbod van activiteiten als het beste middel zien (Karyotis e.a., 2005). In het onderzoek *Respect op het plein* (Boonstra e.a., 2009c) geven medewerkers aan dat zij veel kinderen bereiken die van hun ouders alleen buiten mogen spelen als TOS er is. In deze gevallen is begeleiding een voorwaarde voor de kinderen om buiten te mogen zijn. Deze zogenaemde binnenkinderen zijn vaker meisjes dan jongens en soms moeilijk te bereiken. Een medewerker: *'Soms duurt het jaren voor je een kind bereikt... maar het lukt me wel.'* Haar ervaring en die van collega's is dat als er eenmaal een paar meiden komen, de rest vanzelf volgt.

Het bereiken van de meisjes in een buurt ervaren medewerkers op sommige TOS-locaties als lastig, terwijl het op andere locaties heel goed gaat. Het succes hangt samen met een speciaal aanbod voor meisjes, zo legt een TOS-medewerkster uit: *'Wij hebben een meidenprogramma én een meidendag. Dat is succesvol. In de meidenclub doe je echte meidendingen, knutstelen, koekjesbakken, naar de film gaan, dat soort dingen.'* (Karyotis e.a., 2005).

Bereiken van jongeren

De mate waarin de diverse TOS-locaties jongeren bereiken is wisselend. Maar vergeleken met het bereik van de kinderen ligt het bereik van jongeren relatief lager. Informatie uit de TOS jaarverslagen (periode 2010-2015) wijst uit dat gemiddeld 10 tot 25% van de deelnemers 12-15 jaar oud is, het aandeel jongeren ouder dan 15 jaar is laag. Uit de interviews blijkt dat TOS er vooral in slaagt buitenjongeren te bereiken en in mindere mate binnenjongeren, vooral door ze te stimuleren vooral zelf activiteiten te organiseren en door ze uit te nodigen voor zakgeldbaantjes en jongerenbijbaantjes. Dit zijn altijd jongeren die bewust een voorbeeld willen zijn voor andere kinderen en zich betrokken voelen bij de wijk. Ook in de vrije tijd moet hun gedrag goed zijn. Een jongere: *'Ja dat weet ik, ik gooi nu bijvoorbeeld dingen altijd in de prullenbak. Kinderen nemen dingen van me aan, doen me na omdat ik ze ken en ik in de buurt woon.'* (Boonstra e.a., 2009c).

Bereiken van ouders en volwassenen

Het bereiken van volwassen buurtbewoners of ouders varieert eveneens per TOS-plein. Vooral het structureel betrekken van de volwassenen bij activiteiten ervaren de medewerkers in verschillende onderzoeken als moeilijk. Een TOS-baas: *'Het is heel lastig om ze structureel erbij te betrekken. We proberen dit altijd wel, maar slagen daar maar mondjesmaat in. We moeten niet overschatten wat we hierin betekenen'* (Boonstra e.a., 2009). Een aantal TOS-medewerkers ziet onder meer verschillen in culturele omgangsvormen in het algemeen – maar zeker tussen mannen en vrouwen – en de soms gebrekkige Nederlandse taalbeheersing van allochtone ouders van de eerste generatie als redenen voor het moeilijk bereiken. Een Marokkaanse medewerker legt uit: *'De meeste bewoners hier zijn allochtonen van de eerste generatie. Zij kunnen niet goed Nederlands praten. Het is bijzonder moeilijk communicatie te zoeken en over de kinderen te praten met Turkse en Marokkaanse vrouwen. Ze komen niet in de buurt van mannen. Dat heeft te maken met cultuur en religie.'* (Karyotis e.a., 2005).

Gedragsverandering bij kinderen tot stand brengen

Alle geïnterviewden in het onderzoek *Respect op het plein* (2009) ervaren dat ze met TOS opvoedkundig bezig zijn en iets wezenlijks bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen. Een respondent: *'Ouders zeggen mij wel eens 'Thuis is het mijn kind, op straat is het jouw kind'.* Voorwaarde is volgens de medewerkers de band die zij hebben met de kinderen en het feit dat zij hen heel goed kennen.

Gedragsregels worden in alledrie de onderzochte praktijken bijgebracht door samenspel en teamspelen, door correctie, door kinderen en jongeren de consequenties van gedrag te laten inzien en door hen zelf gedragsregels te laten maken.

Over de positieve effecten van TOS op het gedrag van de kinderen zijn de geïnterviewden het eens. Over de vraag hoe duurzaam die effecten zijn, zijn de meningen verdeeld. Volgens sommigen draagt het ook bij aan gedrag en ontwikkeling op langere termijn. *'De kinderen hebben er echt wat aan voor de toekomst; dat kan*

ik rustig zeggen want ik doe dit werk al negen jaar. Sommige stagiaires waren eerst onze kinderen; dat is het grootste compliment! En dan zie je dat ze goed terechtgekomen zijn. TOS heeft daar echt een bijdrage aan geleverd.' Voorwaarde is wel dat kinderen langere tijd bij TOS komen. Een meerjarige relatie met de kinderen wordt gezien als succesfactor: *'Doordat je kinderen beter leert kennen, krijg je ook meer ruimte van ze om ze te corrigeren. Als ze je eenmaal kennen, heb je ook de credits om ze aan te spreken op hun gedrag.'*

De TOS-baas van Amsterdam vertelt: *'We zijn nu zeven jaar verder in Amsterdam Noord. Het gedrag op de pleinen is verbeterd en het buitenklimaat is veiliger geworden, zowel voor de kinderen als voor de volwassenen. Toen we begonnen, was het gedrag nog moeilijk te verbeteren. Maar je merkt nu dat bij de kinderen die nu puber zijn het respect er nog steeds is. De kinderen krijgen dus al zeven jaar de opvoeding door TOS. Dit is echt een succesfactor voor TOS, ze van kleins af aan kneden. Dat leert dat een lange adem loont, door te investeren in de kinderen boek je een resultaat dat jaren later nog beklijft. Oudere jongens die bij ons zijn geweest, spreken de kleinere kinderen ook aan op hun gedrag, zoals zonnepitten uitspugen. Dan zeggen ze, hé, ruimt dat eens even op.'* (Boonstra & Van Wonderen, 2010).

Ook komen kinderen met hun problemen naar TOS. Een voorvrouw uit Amsterdam: *'Ja, wij krijgen meiden en jongens met problemen waarmee ze eerst bij niemand anders terecht konden. Het is daarom wel belangrijk om heel voorzichtig te zijn met je positie. Je moet problemen niet aan de grote klok hangen. Het is belangrijk om je van tevoren bewust te zijn hoe je met bepaalde dingen omgaat.'* (Boonstra e.a., 2009c).

Praktijkervaring van Jongeren met een bijbaan

In *Het goede voorbeeld* is onderzoek gedaan naar de ervaring van jongeren met een bijbaan.

Meerwaarde van werken bij TOS

Jongeren geven aan dat zij om verschillende redenen bij TOS werken: het past goed binnen de opleiding die ze volgen en hun kans op een toekomstige baan wordt vergroot. Als intrinsieke motivatie noemen zij dat ze veel denken te kunnen leren van het werk, zich graag inzetten voor kinderen in de eigen buurt en dat het werk goed past omdat zij zelf ook vaak buiten op straat te vinden waren. De jongeren ervaren dat zij plezier, respect en ervaring terugkrijgen voor het werk dat zij doen. Een jongere: *'Ik wilde graag bij TOS werken in de buurt, sporten met kinderen, plezier met ze maken. Kinderen zijn altijd open, willen plezier maken. Ik vind het belangrijk dat ze zich veilig voelen, op het plein durven te spelen ook als er grotere kinderen zijn.'*

Een ruime meerderheid van de jongeren die bij TOS gewerkt heeft, bevestigt dat hun kansen op de arbeidsmarkt hierdoor vergroot zijn. Daarnaast heeft het werk bijgedragen aan zelfvertrouwen, ambitie en motivatie. Een jongere: *'Door TOS ben ik geen hangjongere op straat meer. Ik ben door TOS serieuzer.'* Daarnaast zeggen de jongeren veel te leren over samenwerken en omgaan met anderen, mensen aanspreken op hun gedrag, didactische vaardigheden en respect voor anderen. Een jongere: *'Ik heb meer inzichten gekregen in mijn kwaliteiten. Ik merk dat ik nog te lief ben tegen kinderen, ik moet strenger zijn.'* Een tweede jongere: *'Ik leer over hoe je de kinderen en jongeren normen en waarden bijbrengt. Hoe je de kinderen en jongeren moet aanspreken als zij iets fout doen.'*

Voor- en nadelen

Volgens de jongeren is het een voordeel dat zij zelf uit de buurt komen waarin zij werken, omdat zij de buurt kennen en ouders en buurtkinderen meer vertrouwen in hen hebben dan in een onbekende. Ze ervaren daarnaast hun voorbeeldfunctie als belangrijk: *'Ik heb niet alleen een voorbeeldfunctie naar de kinderen, maar ook naar mijn vrienden toe. Ik spreek mijn vrienden er wel op aan als ze iets doen wat niet kan, ik laat ze zien hoe het anders kan.'* Nadelen zijn er ook, vooral voor henzelf. Zo lopen privé en werk door elkaar heen en worden zij soms geconfronteerd met loyaliteitsproblemen.

Praktijkervaring van sleutelpersonen ‘in het veld’

In het onderzoek *Het goede voorbeeld* (Boonstra & Van Wonderen, 2009b) bekijken de onderzoekers ook de ervaring van sleutelpersonen in het veld in de samenwerking met TOS en in de omgang met de jongeren die een bijbaan bij TOS hebben.

Samenwerking met TOS

Bijna alle sleutelpersonen zijn positief over TOS en de samenwerking, vooral waar het gaat om contacten met TOS-medewerkers, het doorgeven van informatie over gebeurtenissen en ontwikkelingen in de buurt en het delen van signalen over kinderen met problemen.

Ervaring met TOS-jongeren

De sleutelpersonen zijn over het algemeen positief over de inzet van TOS-jongeren, maar plaatsen wel enkele kanttekeningen. Het feit dat ze uit de buurt afkomstig zijn, wordt ervaren als een pluspunt. Ze vervullen hierdoor een voorbeeldfunctie voor de kinderen en voor hun vrienden. Daarnaast zien zij dat het hun kansen op de arbeidsmarkt vergroot, vooral omdat zij meer discipline ontwikkelen. Ze vinden het belangrijk dat ook ‘moeilijke’ jongeren een kans krijgen bij TOS te horen. Voorwaarde voor een succesvolle inzet van jongeren uit de buurt is wel dat zij voldoende begeleiding krijgen om het werk goed te doen. Ook moeten de jongeren over goede contactuele eigenschappen beschikken: *‘Niet alle jongeren kunnen goed voor een groep staan.’* Eén van de geïnterviewde was hierover minder tevreden tijdens een activiteit waar de jongeren zouden helpen: *‘Ze stonden er soms alleen een beetje bij (..) Ik moest ze echt aansturen.’* Soms kan het wel te gezellig worden op het plein. Eén van de sleutelpersonen: *‘Soms is het iets te gezellig en ontstaat er een praatgroepje.’*

Praktijkervaring van basisschoolkinderen

Meedoen aan activiteiten

In het onderzoek *Jeugd en Buitenruimte* (Karyotis e.a., 2005) geeft meer dan de helft van de 1026 geënquêteerde kinderen doet mee aan activiteiten van TOS, waaronder meer jongens dan meisjes en zowel kinderen van Nederlandse als buitenlandse komaf. Jongens vinden vooral voetbal en andere sporten als tennis en basketbal positief. Veel meisjes noemen eveneens voetbal, tennis en basketbal, maar zien daarnaast ook graag andere activiteiten als touwtjespringen, spelletjes, meidenclub en skaten. Opvallend is dat de kinderen nauwelijks negatieve dingen noemen over de activiteiten die TOS organiseert. Kanttekeningen beperken zich voornamelijk tot bepaalde sporten of spelletjes die een kind niet leuk vindt. Een enkeling noemt zaken als: *‘Ze letten niet goed op je’* of *‘Soms zijn ze heel streng’*.

Leiding op het speelplein

De meeste kinderen vinden het buiten leuker als TOS aanwezig is en zijn over het algemeen tevreden over de leiding. Toezicht houden vinden de kinderen een belangrijke functie van TOS: *‘Als er iets gebeurt kan ik naar de mensen van TOS rennen’*. En: *‘als TOS er niet is, denken de kinderen: nou er is geen meester en dan doe ik wat ik wil, maar als TOS er wel is, dan houden ze hun mond.’*

4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten

Er is zowel kwantitatieve en kwalitatieve onderbouwing voor de effecten van Thuis Op Straat. Hieronder vatten we allereerst de resultaten samen van niet-experimentele studies naar de effecten van Thuis Op Straat. In deze niet-experimentele studies is gebruik gemaakt van zowel kwalitatieve onderzoeken (interviews, focusgroepen, observaties) als kwantitatieve onderzoeken (enquêtes) onder doelgroepen van Thuis Op Straat. De resultaten van deze studies zijn te duiden als ‘ervaren effectiviteit’, dat wil zeggen dat er geen voor- en na meting heeft plaatsgevonden. Voor- en nameting is bij enkele studies wel uitgevoerd op registratiegegevens in de TOS-logboeken, zoals op het aantal meisjes dat buiten op TOS-pleinen speelt, het aantal ouders en overige buurtbewoners dat betrokken is bij activiteiten, deelname aan TOS-activiteiten door

kinderen uit bepaalde leeftijdsgroepen, de sfeer en positief gedrag van kinderen, en heel en schoon op en rond TOS-pleinen.

In het tweede deel van paragraaf 4.2 geven we een uitgebreide beschrijving van de uitvoering en resultaten van een quasi-experimenteel onderzoek dat is uitgevoerd naar de effecten van Thuis Op Straat.

Niet-experimenteel onderzoek naar de effecten van Thuis Op Straat

In het onderzoek *'De straat aan de jeugd: een ontwikkelingsgericht onderzoek naar drie jaar 'Thuis Op Straat' Masson, Karyotis en De Jong, 2002)* is een evaluatie uitgevoerd naar de mate waarin de doelstellingen van TOS gerealiseerd worden. In de periode 1999-2001 is drie jaar onderzoek gedaan naar TOS-praktijken op vijf locaties in Rotterdam. Drie centrale vragen van de evaluatie hadden betrekking op de mate waarin TOS haar doelstellingen realiseert. Deze drie centrale vragen luiden als volgt:

- In hoeverre draagt TOS bij aan het bevorderen van samenwerking en afstemming tussen organisaties op wijkniveau die gericht zijn op kinderen en/of buitenruimte?
- In hoeverre slaagt TOS erin volwassenen bij TOS te betrekken en een bijdrage te leveren aan de sociale structuur?
- In hoeverre slaagt TOS erin een bijdrage te leveren aan het bevorderen van het sociaal klimaat in de buitenruimte en het reduceren van onveiligheid?

In het onderzoek zijn zowel kwalitatieve als kwantitatieve meetinstrumenten gebruikt. Voor een beschrijving van de onderzoeksmethoden die zijn gehanteerd in deze studie, de respondentgroepen en aantallen respondenten verwijzen we naar paragraaf 4.1.

In de studie *'Jeugd en Buitenruimte in Rotterdam: het Thuis Op Straat project'* (Karyotis et al, 2005) is ontwikkelingsgericht onderzoek (proces- en effectevaluatie) uitgevoerd als een vervolg op 'De straat aan de jeugd'. In de periode van april 2002 tot december 2004 is onderzoek gedaan in dertien TOS-praktijken aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden vergelijkbaar met het eerdere onderzoek. Voor de beschrijving van de onderzoeksmethoden die zijn gehanteerd in deze studie, de respondentgroepen en aantallen respondenten verwijzen we naar paragraaf 4.1.

In de studie *'Het goede voorbeeld: leefbare buurten door de inzet van jongeren van de straat'* (Boonstra en Van Wonderen, 2009) stond de vraag centraal wat de meerwaarde is van de inzet van jongeren voor de jongeren zelf (individueel nut), het nut voor de wijk, en de beeldvorming rond jongeren. Hiertoe is gebruik gemaakt van de kwalitatieve onderzoeksmethoden evenals een enquête. Voor de beschrijving van de onderzoeksmethoden die zijn gehanteerd in deze studie, de respondentgroepen en aantallen respondenten verwijzen we naar paragraaf 4.1.

In de studie *'Respect op het plein. Werken aan gedragsverandering in de buurt'* (Boonstra, Mak en Van Wonderen, 2009) is onderzocht of en op welke manier de TOS- interventie bijdraagt aan bewonersbetrokkenheid en gedragsverandering in buurten en in de openbare ruimte. Hiertoe is gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Voor de beschrijving van deze onderzoeksmethoden, de respondentgroepen en aantallen respondenten verwijzen we naar paragraaf 4.1.

TOS-werkers registreren na afloop van alle activiteiten informatie over deze activiteiten in elektronische logboeken. Zie voor een toelichting op de gebruiksfuncties van deze informatie paragraaf 4.1. Een van de gebruiksfuncties is het stellen van doelen / analyse of doelen worden gerealiseerd (bv. Er doen meer meisjes mee aan buitenactiviteiten),

Resultaten niet-experimenteel onderzoek naar de effecten van Thuis Op Straat

Hieronder beschrijven de resultaten van de TOS-interventie volgens de genoemde niet-experimentele onderzoeken. We geven telkens aan voor welke (sub)doelstellingen van de TOS-interventie de vermelde resultaten een onderbouwing geven. Zie voor een nadere beschrijving van deze doelstellingen evenals de hieraan gerelateerde subdoelstellingen paragraaf 1.2 'Doel'. Ter verduidelijking hier nog eens samengevat

de doelstellingen: 1 'Duidelijk, gemoedelijk en fatsoenlijk klimaat'; 2 'meer jonge, spelende kinderen op straat (ook meisjes)'; 3 'Minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat'; en 4 'Vergroten van de participatie en onderlinge samenwerking van ouders, wijkbewoners en organisaties in de wijk'.

Doelstelling 1: duidelijk, gemoedelijk en fatsoenlijk klimaat'

Deze doelstelling betreft het realiseren van beter gedrag van kinderen (prosociaal gedrag, fatsoenlijk en respectvol gedrag) en het leuker en veiliger vinden om buiten te spelen. Alle geïnterviewden in het onderzoek *Respect op het plein* (2009) ervaren dat ze met TOS opvoedkundig bezig zijn en daarbij iets wezenlijks bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen. Voorwaarde hiervoor is de totstandkoming van de band die zij hebben met de kinderen en het feit dat de kinderen hen heel goed kennen. Gedragsregels worden in alle onderzochte praktijken bijgebracht door samenspel en teamspelen, door correctie, door kinderen en jongeren de consequenties van gedrag te laten inzien en door hen zelf gedragsregels te laten maken. Ook over de positieve effecten van TOS op het gedrag van de kinderen zijn de geïnterviewden het eens. Over de vraag hoe duurzaam die effecten zijn, zijn de meningen echter verdeeld. Volgens sommigen draagt het ook bij aan gedrag en ontwikkeling op langere termijn.

In het onderzoek *Jeugd en Buitenruimte* (Karyotis e.a., 2005) zijn 1026 basisschoolkinderen geënquêteerd over hun beleving van de wijk en de manier waarop zij tegen TOS aankijken. De meeste geënquêteerde kinderen geven aan zich soms onveilig te voelen door 'enge mensen', ze zijn bang om in het donker alleen op straat te zijn of hebben moeite met groepsgedrag zoals pesten. Als er leiding van TOS is voelt de helft tot driekwart van de kinderen op een TOS-locatie zich echter aanmerkelijk veiliger, vooral doordat er dan een ouder iemand toezicht houdt en ingrijpt bij ongeregelheden als ruzie en pesten. Ook geven zij aan dat het aantal pesterijen daalt bij de aanwezigheid van TOS; er wordt minder kattenkwaad uitgehaald en de pleinen worden niet langer gedomineerd door grotere en/of oudere jongens en meisjes.

In het onderzoek *Het goede voorbeeld* (Boonstra & Van Wonderen, 2009) hebben de onderzoekers sleutelpersonen in het veld geïnterviewd over het werk van TOS. Het werk van TOS heeft volgens de sleutelpersonen een positieve invloed in de buurt; de buurt wordt veiliger en de aandacht voor de kinderen is positief. Men vraagt zich wel af of de positieve invloed blijvend is. Eén van de sleutelpersonen: *'TOS verbetert het gedrag van de kinderen tijdens activiteiten. Maar je mag van TOS niet verwachten dat zij in de korte tijd dat ze met kinderen bezig zijn, hun gedrag blijvend kunnen veranderen. De opbrengsten van TOS liggen hier ergens anders. Het gaat om het contact met de kinderen, het ontwikkelen van zelfrespect. TOS geeft de kinderen aandacht, dit is iets wat zij thuis niet krijgen.'*

Doelstelling 2: Meer spelende kinderen (ook meisjes) op straat

In het onderzoek *Respect op het plein* (2009) geven medewerkers aan dat veel kinderen van hun ouders alleen buiten mogen spelen als TOS er is. Uit de evaluatie-onderzoeken van TOS (Masson et al., 2002; Karyotis et al., 2005; Van Wonderen & Boonstra, 2008) blijkt dat meisjes vaker buiten gaan spelen waar TOS aanwezig is. De laatste jaren wordt door TOS steeds meer aandacht besteed aan het organiseren van activiteiten die meer toegankelijk zijn voor meiden. Inmiddels is 42% van de deelnemers aan TOS een (meestal allochtoon) meisje (bron: logboekgegevens 2015). Ongeveer een kwart van de 1026 basisschoolkinderen geeft aan door de aanwezigheid van TOS vaker buiten te spelen (Karyotis et al., 2005).

Doelstelling 3: Minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat'

Uit de evaluatie-onderzoeken van TOS (Masson et al., 2002; Karyotis et al., 2005; Van Wonderen & Boonstra, 2008) blijkt dat kinderen minder overlast en intimidatie ervaren door andere (oudere) kinderen en door volwassenen, en aangeven dat ze vaker buiten durven te spelen. Uit het onderzoek van Karyotis et al., (2005) waarin 413 volwassen buurtbewoners zijn geënquêteerd, blijkt dat alle geënquêteerde bewoners, ongeacht etniciteit, TOS van belang vinden voor de kinderen. Zij geven aan dat kinderen zich door TOS beter zijn gaan gedragen en dat er minder ruzie en overlast is van kinderen en jongeren. Daarnaast vindt

iedereen het een veilig idee als kinderen met TOS spelen. Bijna driekwart denkt dat het minder veilig voor kinderen wordt om buiten te spelen als TOS verdwijnt.

Doelstelling 4: Vergroten van de participatie en onderlinge samenwerking van ouders, wijkbewoners en organisaties in de wijk'

Blijkens de evaluatie-onderzoeken van TOS (Masson et al., 2002; Karyotis et al., 2005; Van Wonderen & Boonstra, 2008) bevordert TOS de samenwerking en afstemming tussen organisaties op wijkniveau die gericht zijn op kinderen en/of buitenruimte, zoals het basisonderwijs, sociaal-cultureel werk en jongerenwerk. Deze samenwerking loopt soms goed maar soms ook minder goed (te weinig intensief en incidenteel), en vraagt continu aandacht van TOS. Blijkens de voornoemde evaluatie-onderzoeken slaagt TOS er in om de participatie van ouders en buurtbewoners te vergroten rondom pleinen waar TOS intervenueert. Het structureel betrekken van de volwassenen bij activiteiten ervaren de medewerkers in de verschillende onderzoeken echter als moeilijk (Boonstra e.a., 2009; Karyotis e.a., 2005).

In het onderzoek *Jeugd en de Buitenruimte* (Karyotis e.a., 2005) zijn in totaal 413 volwassen buurtbewoners geënquêteerd over de verandering van de 'sociale werkelijkheid' (ervaring van sociale contacten, sociale cohesie, leefbaarheid en jeugd) door de werkzaamheden van TOS.

Sociale contacten en veiligheid. Uit de enquêtes blijkt dat bewoners met veel sociale contacten door TOS ook goede sociale contacten rondom het plein hebben gekregen. In mindere mate geldt dit ook voor bewoners met weinig sociale contacten, hiervan geeft een kwart aan dat hun contacten rondom het plein zijn verbeterd. Buurtbewoners zijn zich door aanwezigheid van TOS overdag veiliger gaan voelen. Voor de avonduren geldt dit niet, dan voelen bewoners zich nog net zo (on)veilig als eerst.

Actief door TOS. Een kwart van de onderzoeksgroep zegt actiever te zijn geworden door TOS. Iets meer dan een kwart geeft aan een actieve rol te willen vervullen bij of samen met TOS. Dit zijn vooral de bewoners die TOS al kennen. Bewoners die TOS niet kennen, zijn in veel mindere mate actief of bereid actief te worden. Ook zijn het vooral de buitenlandse bewoners die dankzij TOS actiever zijn geworden of willen worden. Motivaties: *'Als je in een buurt woont, moet je een bijdrage leveren'* en *'Ik wil de straat gezelliger maken'* of *'Geen tijd'*.

Meerwaarde TOS. Uit de enquêtes komt naar voren dat TOS op vier fronten een meerwaarde biedt in de buurt: meer saamhorigheidsgevoel, meer veiligheid in de wijk, meer buitenspelende kinderen en kinderen zijn zich beter gaan gedragen. Een bewoner: *'Activiteiten zijn erg belangrijk voor de veiligheid, minder vernielingen, enzovoort.'* Een tweede bewoner vertelt: *'Als mijn kind alleen buiten speelt, weet ik niet dat mijn kind veilig is. Maar als TOS aanwezig is, dan ben ik rustig, dan weet ik dat mijn kind veilig is en door andere kinderen niet geslagen wordt. TOS houdt dat in de gaten.'* Enkele bewoners hebben wel commentaar op de aanwezigheid van TOS en uiten soms de wens meer betrokken te willen raken bij de activiteiten van TOS: *'Als TOS er is, spelen de kinderen meer samen en is er minder ruzie, maar TOS is wel te weinig aanwezig.'* En: *'Gezellig gezicht, spelende kinderen. Ze leren met elkaar omgaan, materialen goed gebruiken, op hun beurt wachten, minder schelden. Hoop wel op meer betrokkenheid van de ouders zodat het ook HUN straat wordt'*.

Quasi-experimenteel longitudinaal effectonderzoek Thuis Op Straat. (R. van Wonderen & H. Jonkman (2015). Utrecht: Verwey-Jonker Instituut)

Doel was om met een quasi-experimenteel longitudinaal onderzoeksdesign vast te stellen of TOS werkelijk de emotionele en sociale veiligheid voor kinderen (6-14 jaar) verbetert, het sociaal gedrag van kinderen bevordert en psychosociale en gedragsproblemen tegengaat. Hiertoe zijn de volgende hypothesen getoetst:

1. De TOS-interventie vermindert psychosociale en gedragsproblemen van kinderen in de leeftijdsgroep 6-14 jaar.
2. De TOS-interventie bevordert prosociaal gedrag van kinderen in de leeftijdsgroep 6-14 jaar.
3. De TOS-interventie verbetert het buitenspeelklimaat in de buurt.

Uitvoering en effectmaten

Om de hypothesen te toetsen vergeleken de onderzoekers kinderen die wonen in de directe omgeving van pleinen en straten waar een nieuwe TOS-interventie wordt opgestart (experimentele conditie) met kinderen die wonen aan pleinen en in straten waar niet met TOS wordt gewerkt (controleconditie). De steekproeftrekking vond plaats op basis van een uitdraai van adressen uit het GBA-systeem van de (deel)gemeenten. De ouders van de kinderen zijn in de twintig onderzoeksgebieden gevraagd de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) in te vullen over de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kinderen. Dat is een vragenlijst met 25 items en vijf subschalen (emotie, gedrag, hyperactiviteit, relaties met vrienden, positief sociaal gedrag) en een totaalscore. In dit onderzoek herhaalden de onderzoekers waarnemingen voor de kinderen op drie achtereenvolgende tijdstippen: bij de start van de studie (nulmeting), na een jaar en de eindmeting na twee jaar. Naast de SDQ hebben de onderzoekers vragen opgenomen over hoe vaak kinderen buitenspelen en over het speelklimaat in de buurt. Op de tien experimentele pleinen en op tien controlepleinen zijn bij de nulmeting 644 kinderen geïncludeerd om de drie hypothesen te testen: 321 kinderen in een experimentele buurt en 323 kinderen in een controle buurt. Factoren die met het programma zelf samenhangen beïnvloeden de effecten van interventies. In een programmastudie zijn de onderzoekers nagegaan of de TOS-interventies in de praktijk zijn uitgevoerd met de voorgenomen frequentie en bereik (programma-integriteit), en hoe TOS medewerkers, kinderen en ouders de interventies hebben ervaren. Hierbij pasten de onderzoekers verschillende methoden van onderzoek toe. De onderzoekers voerden analyses uit op de geregistreerde gegevens in de digitale TOS logboeken over TOS-activiteiten en de onderzoekers namen interviews af met TOS medewerkers. Daarnaast hebben de onderzoekers in de eerste en tweede vervolgmeting van het experimenteel onderzoek enkele vragen over TOS gesteld aan de ouders van kinderen die wonen in de experimentele buurten. Ook zijn in de experimentele buurten enkele honderden kinderen bevraagd over wat ze van TOS vinden en wat TOS de kinderen oplevert (zoals veiliger spelen).

Matching en analyse

Omdat het onderzoek quasi-experimenteel van opzet was, hebben de onderzoekers gecontroleerd op achtergronden van de kinderen d.m.v. Propensity Score Matching (PSM). Met deze techniek is controle mogelijk van een groot aantal achtergrondvariabelen tegelijkertijd. Met PSM stelden de onderzoekers twee sterk vergelijkbare groepen vast. In longitudinaal onderzoek zijn er vaak ontbrekende waarden. Niet alle respondenten doen steeds mee. Daarom is gebruik gemaakt van multiple imputation. Analyses op de longitudinale data zijn uitgevoerd met multileveltechnieken (drie metingen geclusterd binnen 644 kinderen). De onderzoekers hebben gekeken hoe SDQ-totaalscore zich ontwikkelt, wat de invloeden zijn van geslacht, leeftijd en etniciteit en uiteindelijk wat de verschillen zijn tussen de experimentele en controlegroepen. Deze drie achtereenvolgende analyses hebben de onderzoekers vervolgens ook voor de afzonderlijke subschalen van de SDQ uitgevoerd (gedragsproblemen, emotionele problemen, hyperactiviteit, invloed vrienden en prosociaal gedrag). Deze analyses zijn uitgevoerd met Stata13.1 en Runmlwin. Op vergelijkbare wijze voerden de onderzoekers analyses uit voor ontwikkelingen in speelklimaat, waaronder de buitenspeelfrequentie van kinderen en de beoordeling van het speelklimaat

Resultaten

Conform de hypothesen is er, na controle voor de nulmeting, een significant verschil tussen de experimentele groep en de controlegroep bij SDQ-totaalscores op meetmoment 2 en 3 (-0.74, se=0.35). De resultaten van multilevel analyses laten zien dat kinderen in de experimentele conditie lager scoren op ontwikkelingsmoeilijkheden dan kinderen in de controleconditie. De effectiviteit van TOS is groter wanneer deze intensief wordt ingezet (meerdere dagen per week) – waarbij meer kinderen worden bereikt in een hogere frequentie (-1.47, se=0.41). De effect size is 0.31. Voor de SDQ-subschalen pasten we dezelfde stapsgewijze multilevel analysemethode toe als bij de analyse waarin de SDQ-totaalscore als afhankelijke variabele werd onderzocht. Samengevat: de onderzoekers hebben een hoofdeffect van de experimentele conditie gevonden voor de SDQ-subschaal emotionele problematiek. Indien voor elke subschaal een multilevel analyse wordt uitgevoerd, geldt voor de subschalen emotionele problematiek en

gedragsproblemen een gunstig effect van de experimentele conditie mits er een hoge intensiteit van de interventie is. De onderzoekers vinden geen significante resultaten van de TOS-interventie op de subschaal prosociaal gedrag (hypothese 2). Voor het speelklimaat (hypothese 3) vinden de onderzoekers een significant gunstig effect van de interventie op de beoordeling van het buitenspelen (kinderen vinden het leuker om buiten te spelen; -0.24 , $se=0.06$). Wanneer de intensiteit van de interventie (hoog of laag) in ogenschouw wordt genomen constateren de onderzoekers dat de resultaten van de interventie sterker zijn bij hogere intensiteit dan bij een lagere intensiteit.

Aanbevelingen

De aanbevelingen uit dit project volgen uit de conclusies. De interventie Thuis Op Straat heeft een significant gunstig effect op ontwikkelingsmoeilijkheden van kinderen mits er een hogere intensiteit van de interventie is (meerdere malen per week uitgevoerd en een hoger bereik onder buurtkinderen). Voor het speelklimaat gelden eveneens gunstige effecten van de TOS-interventie; dit effect is groter bij een hogere intensiteit van de interventie. De karakteristieken van de interventie (blijkens dit onderzoek frequentie en bereik) zijn kortom belangrijk voor de interventie TOS voor het kunnen realiseren van effecten.

Op basis van het onderzoek doen de onderzoekers twee belangrijke aanbevelingen:

1. Thuis Op Straat is effectief, zeker als de interventie met een bepaalde regelmaat in een buurt wordt ingezet. Het programma veronderstelt wel een goede investering. Effecten komen niet vanzelf en worden vooral bereikt door voldoende deelname en intensiteit (frequentie). De belangrijkste aanbeveling richting TOS is om de interventie met voldoende intensiteit (meerdere malen per week) uit te zetten, zo worden er betere resultaten behaald.
2. Voor TOS zelf lijkt het verstandig in de toekomst verder te investeren in voldoende volume en intensiteit in de uitvoering van de interventie. Dit onderzoek lijkt meer te pleiten voor diepte-investeringen dan voor breedte-investeringen.

Samenvatting werkzame onderdelen

In de onderzoeken naar de effecten van Thuis Op Straat is gekeken naar (potentiele) werkzame onderdelen van de interventie en randvoorwaarden van de TOS-interventie. In deze paragraaf vatten we deze (potentiele) werkzame onderdelen nog eens samen, en relateren deze uitkomsten aan de aanpak en vier subdoelen.

Uit de niet-experimentele onderzoeken blijkt dat als werkzame elementen en randvoorwaarden van de TOS-interventie meerdere aspecten worden genoemd:

- TOS is fysiek aanwezig, duidelijk herkenbaar aan kleding en houdt toezicht op het plein. Kinderen en ouders weten wat ze aan TOS hebben omdat TOS op vaste dagen op het plein aanwezig is. TOS bouwt een vertrouwensband op met kinderen doordat TOS structureel voor langere tijd aanwezig is op bepaalde locaties. Hierdoor leert TOS de kinderen goed kennen, waardoor TOS meer ruimte en mogelijkheden krijgt voor gedragsverandering. Dit refereert aan meerdere doelen van de TOS-interventie: duidelijk, gemoedelijk en fatsoenlijk speelklimaat; meer jonge kinderen (waaronder meisjes) die op straat spelen; minder overlast, vandalisme en intimidatie; en meer betrokkenheid van ouders.
- De samenstelling van het team is een belangrijke voorwaarde voor het succes van de methode. Seksegemengde teams hebben het grootste bereik. Vrouwelijke medewerkers zijn voorwaarde om (islamitische) meisjes naar buiten te kunnen krijgen. Dit refereert aan het doel van de TOS-interventie om meer jonge kinderen (waaronder meisjes) te verleiden om buiten op straat te spelen.
- Gedragsverandering bij kinderen (positief gedrag bevorderen en negatief gedrag verminderen) kan worden bewerkstelligd door veiligheid, persoonlijke aandacht en plezier te bieden, positief gedrag van kinderen te benoemen en te belonen, en in te grijpen bij gedragsproblemen (fatsoen, respect en het houden aan gedragsregels). Gedragsregels dienen te worden bijgebracht door samenspel en teamspelen, door correctie, door kinderen en jongeren de consequenties van gedrag in te laten zien

en door hen zelf gedragsregels te laten maken. Dit refereert aan meerdere doelen van de TOS-interventie: duidelijk, gemoedelijk en fatsoenlijk speelklimaat; meer jonge kinderen (waaronder meisjes) die op straat spelen; minder overlast, vandalisme en intimidatie.

- Een beter speelklimaat en gedragsverandering bij kinderen bewerkstelligt TOS ook door ouders en overige buurtbewoners te betrekken bij activiteiten en met hen een positief contact op te bouwen.
- Door veel op straat te zijn, contacten te onderhouden met jong en oud in de buurt, kinderen en jongeren aan te spreken op gedrag en signalen te delen met partners, levert TOS een bijdrage in het tegengaan van vandalisme. Dit refereert aan de doelen van de TOS-interventie om overlast, vandalisme en intimidatie tegen te gaan; meer betrokkenheid van ouders; goede samenwerking met partnerorganisaties.
- Door jongeren uit de buurt te laten helpen met de organisatie van de activiteiten fungeren zij als een rolmodel in de buurt door het goede voorbeeld te geven aan de jongere kinderen. Dit refereert aan een duidelijk, gemoedelijk en fatsoenlijk speelklimaat en minder overlast, vandalisme en intimidatie.
- TOS kent veel kinderen, jongeren en hun ouders en heeft daardoor een belangrijke informatiepositie in de wijken als het om (kwetsbare) kinderen, jongeren en gezinnen gaat. Medewerkers van TOS zijn getraind om bijzonder gedrag van de jeugd te signaleren, daar zelf iets mee te doen of door te verwijzen naar de hulpverlening. Dit refereert aan een duidelijk, gemoedelijk en fatsoenlijk speelklimaat en goede samenwerking met partnerorganisaties.

In de quasi-experimentele studie is bevestigd dat TOS effectief is om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen te vergroten en het speelklimaat te verbeteren, met als randvoorwaarde/succesfactor dat de interventie met voldoende intensiteit (meerdere malen per week) wordt ingezet.

4.3 Praktijkvoorbeeld

Heroveren wijk

Said Aharchaou: “Het is een heel ander plein geworden”

Op het veelkleurige Polderplein in Hillesluis staat een bord met pleinregels. Die regels moeten ervoor zorgen dat het Polderplein een plezierige ontmoetings- en speelplek blijft. De regie ligt bij TOS Hillesluis. Voormalig TOS-baas Said Aharchaou: “Er was voorheen altijd veel gedoe op het plein. Overlast, jongeren die bleven hangen – er was van alles aan de hand. Om dat te verbeteren zijn pleinregels opgesteld. Hoe gaan we met elkaar om op het Polderplein? Thuis Op Straat en het opbouwwerk trokken het proces. We hebben de bewoners opgezocht door verschillende bijeenkomsten te organiseren. Belangrijk is dat de afspraken, de tien pleinregels, door de bewoners zelf zijn aangedragen. Een van de regels is bijvoorbeeld: geen alcohol. Dat is gewoon verkeerd op een plek waar kinderen spelen.” Andere regels zijn: iedereen is welkom op het Polderplein, we begroeten elkaar, iedereen helpt het plein schoon te houden, er is geen plaats voor discriminatie, ruzie en drugs. “Toen we de regels op papier hadden, hebben we ze vertaald in thema’s – bijvoorbeeld sport, ontmoeting, schoon en heel – en daar met de bewoners over doorgesproken op het theeterras. Wat vind je ervan? Wat gaat goed? Wat kan beter? Wat kunnen bewoners er zelf aan doen? Daaromheen organiseerden we activiteiten, zoals een voetbaltoernooi, of een veegactie bij het thema schoon en heel. Het thema ontmoeting hebben we inhoud gegeven door een Paasbrunch te organiseren en iets te doen met Halloween, het Suikerfeest en Sinterklaas. Dat is goed voor de contacten en de sfeer.” Door de pleinregels is de betrokkenheid van de bewoners gegroeid. Dat komt ook omdat het plein intensiever gebruikt wordt, ook door kinderen. Said Aharchaou: “Je merkt dat er plezier is op het plein. De sfeer is behoorlijk verbeterd. Je ziet veel kinderen. Jongeren komen er ook, maar ze veroorzaken geen overlast meer. Het zwerfvuilprobleem is kleiner. Het is een heel ander plein geworden. Dat heeft te maken met de pleinregels, de betrokkenheid van de bewoners en de inzet van de verschillende organisaties. De nazorg is belangrijk. Aandacht blijft altijd nodig, maar Thuis Op Straat treedt langzaam terug.”

5. Samenvatting Werkzame elementen

- TOS heeft aandacht voor alle doelgroepen in de wijk, legt contact met en betreft alle doelgroepen in de wijk. TOS kent de buurt, de kinderen, tieners én ouders (1, 2, 3).
- Tijdens activiteiten wordt vooral ingezet op positief gedrag van de deelnemers en andere pleingebruikers; gedrag wordt zo nodig gecorrigeerd(1, 2, 3).
- TOS is fysiek aanwezig en houdt toezicht op het plein (1, 2, 3).
- TOS is langdurig en frequent aanwezig op het plein (1, 2, 3, 4).
- TOS speelt flexibel in op de vraag van kinderen en luistert naar hen; het activiteitenaanbod wordt hierop aangepast (1, 3)
- Kinderen en ouders weten wat ze aan TOS hebben omdat TOS op vaste dagen op het plein aanwezig is (1, 3).
- TOS bouwt een vertrouwensband op met kinderen doordat zij structureel voor langere tijd aanwezig zijn en leert hen goed kennen, waardoor TOS meer ruimte krijgt om de kinderen te corrigeren (1, 2, 3).
- TOS biedt jongeren de mogelijkheid om bij TOS te werken. Zij zijn hierdoor een voorbeeld voor andere kinderen en voelen de verantwoordelijkheid om zich zo te gedragen (1, 3).
- Door de activiteiten biedt TOS een platform voor het vormen van sociale contacten tussen kinderen en buurtbewoners (1, 3).
- TOS biedt buurtbewoners de mogelijkheid om heel laagdrempelig iets bij te dragen aan de sfeer in de wijk (1, 3).
- TOS verbetert het speelklimaat in de buurt (1, 2, 3, 4).
- TOS heeft een positief effect op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen in de buurt (1, 2, 3, 4).

Verklaring classificatie veronderstelde werkzame elementen:

1 = Veronderstelling ontwikkelaar

2 = Wetenschappelijke of theoretische onderbouwing

3 = Praktijkervaringen

4 = Wetenschappelijk effectonderzoek.

6. Aangehaalde literatuur

- Abikoff, H., Nissley-Tsiopinis, J., Gallagher, R., Zambenedetti, M., Seyfepert, M., Boorady, R., e.a. (2009). Effects of MPH-OROS on the organizational, time management, and planning behaviors of children with ADHD. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 48(2), 166-175.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, Fifth edition*. Arlington: American Psychiatric Publishing.
- Antshel, K. M., Faraone, S. V., & Gordon, M. (2012). Cognitive behavioral treatment outcomes in adolescent ADHD. *Journal of Attention Disorders*, 18, 483-495.
- Antshel, K. M., & Olszewski, A. K. (2014). Cognitive behavioral therapy for adolescents with ADHD. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 23, 825–842.
- Barkley, R. A. (1997). *ADHD and the Nature of Self-Control*. New York: The Guilford Press.
- Barkley, R. A. (2004). Adolescents with Attention Deficit/Hyperactivity Disorder: An overview of empirically based treatments. *Journal of Psychiatric Practice*, 10, 39-56.
- Barkley, R. A., Edwards, G., Laneri, M., Fletcher, K. & Metevia, L. (2001). The efficacy of problem-solving communication training alone, behavior management training alone, and their combination for parent-adolescent conflict in teenagers with ADHD and ODD. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 69 (6), 926-941.
- Barkley, R. A., Fischer, M., Edelbrock, C. S., & Smallish, L. (1990). The adolescent outcome of hyperactive children diagnosed by research criteria: I. An 8-year prospective follow-up study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 29, 546-557.
- Barkley, R. A., Guevremont, D. C., Anastopoulos, A. D., & Fletcher, K. E. (1992). A comparison of three family therapy programs for treating family conflicts in adolescents with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60, 450-462.
- Biederman, J., Mick, E., & Faraone, S. V. (2000). Age-dependent decline of symptoms of Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Impact of remission definition and symptom type. *American Journal of Psychiatry*, 157, 816-818.
- Boyer, B. E. (2016). *Dissertation: Assessment and treatment of planning skills in adolescents with ADHD*. Universiteit van Amsterdam: Amsterdam.
- Boyer, B. E., Geurts, H. M., Prins, P. J. M., & Van der Oord, S. (2015a). Two novel CBTs for adolescents with ADHD: The value of planning skills. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 24, 1075-1090. doi: 10.1007/s00787-014-0661-5
- Boyer, B. E., Geurts, H. M., Prins, P. J. M., & Van der Oord, S. (2015b). One-year follow-up of two CBTs for adolescents with ADHD. (2015b). *European Child & Adolescent Psychiatry*. doi: 10.1007/ s00787-015-0776-3

- Boyer, B. E., Doove, L. L., Hilde M. Geurts, Prins, P. J. M., Van Mechelen, I., & Van der Oord, S. (2016). Qualitative Treatment-Subgroup Interactions in a Randomized Clinical Trial of Treatments for Adolescents with ADHD: Exploring What Cognitive-Behavioral Treatment Works for Whom. *PLOS ONE*. DOI:10.1371/journal.pone.0150698
- Boyer, B. E., DAVIS, S. & De Vries, M. (*in press*). Tekorten in executieve functies. In: M. Zeguers & P. Snellings (red.). *Interventies in het onderwijs: leerproblemen*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.
- Boyer, B. E., Kuin, M., Oberink, H. H., & Van der Oord, S. (2014). *Zelf Oplossingen Bedenken: Therapeutenhandleiding*. Houten, The Netherlands: Uitgeverij Lannoo-Campus.
- Boyer, B. E., Kuin, M., & Van der Oord, S. (2013a). *Zelf Plannen: Therapeutenhandleiding*. Houten, The Netherlands: Uitgeverij Lannoo-Campus.
- Boyer, B. E., Kuin, M., & Van der Oord, S. (2013b). *Zelf plannen: Cognitief gedragstherapeutische plannings- en organisatietraining voor adolescenten met ADHD*. In: Protocollaire behandelingen voor kinderen en adolescenten met psychische klachten 2. Eds.: Braet, C. & Bogels, S. Amsterdam, The Netherlands: Uitgeverij Boom.
- Boyer, B. E., Staff, A. I., Geurts, H. M., Van der Oord, S., & Kuin, M. (in voorbereiding). How to translate a CBT for adolescents with ADHD to ASD: A PILOT STUDY on treatment effectiveness and suggestions for treatment adaptation.
- Boyer, B. E., Kuin, M., & Van der Oord, S. (2013c). Zelf Plannen: Een geprotocolleerde cognitief gedragstherapeutische planning en organisatie training voor adolescenten met ADHD. *Dth*, 33(1), 51-80.
- Boyer, B. E., Steenbergen, D. C., & Van der Oord, S. (in voorbereiding). Dissemination, implementation and a pilot study of community effectiveness of CBT for adolescents with ADHD: Barriers and future recommendations.
- Daley, D., Van der Oord, S., Ferrin, M., Danckaerts, M., Doepfner, M., Cortese, S., e.a. (2014). Behavioral interventions in Attention-Deficit/ Hyperactivity Disorder: A meta-analysis of randomized controlled trials across multiple outcome domains. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 53, 835–847.
- Dusseldorp, E. & van Mechelen, I. V. (2014). Qualitative interaction trees: A tool to identify qualitative treatment-sub- group interactions. *Statistics in Medicine*. 33(2), 219–237. doi: 10.1002/sim.5933 PMID: 23922224
- Evans, S. W., Schultz, B. K., DeMars, C. E., & Davis, H. (2011). Effectiveness of the Challenging Horizons after-school program for young adolescents with ADHD. *Behavior Therapy*, 42, 462–474.
- Evans, S. W., Schultz, B. K., White, L. C., Brady, C., Sibley, M. H., & Van Eck, K. (2009). A school-based organization intervention for young adolescents with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder. *School Mental Health*.
- Gourlan, M., Sarrazin, P., & Trouilloud, D. (2013). Motivational interviewing as a way to promote physical activity in obese adolescents: a randomised-controlled trial using self-determination

- theory as an explanatory framework. *Psychology & Health*, 28(11), 1265–86. doi:10.1080/08870446.2013.800518.
- Hill, J. C., & Schoener, E. P. (1996). Age-dependent decline of attention deficit hyperactivity disorder. *American Journal of Psychiatry*, 153, 1143-1146.
- Jensen, C. D., Cushing, C. C., Aylward, B. S., Craig, J. T., Sorell, D. M., & Steele, R. G. (2011). 'Effectiveness of motivational interviewing interventions for adolescent substance use behavior change: a meta-analytic review', *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79(4), 433–40. doi:10.1037/a0023992.
- Johnson, E., Mellor, D., & Brann, P. (2008). Differences in dropout between diagnoses in child and adolescent mental health services. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 13, 555-530.
- Kuin, M., Boyer, B. E., & Van der Oord, S. (2013). *Zelf Plannen: Werkboek*. Houten, The Netherlands: Lannoo Campus.
- Langberg, J. M., Epstein, J. N., Becker, S. P., Girio-Herrera, E. & Vaughn, A. J. (2012). Evaluation of the Homework, Organization, and Planning Skills (HOPS) intervention for middle school students with Attention Deficit Hyperactivity Disorder as implemented by school mental health providers. *School Psychology Review*, 41, 342-364.
- Miller, S. D., Duncan, B. L., Brown, R., Sorrell, R., & Chalk, M. B. (2006). Using formal client feedback to improve retention and outcome: Making ongoing, real-time assessment feasible. *Journal of Brief Therapy*, 5, 5-22.
- Naar-King, S., Parsons, J. T., & Johnson, A. M. (2012). Motivational interviewing targeting risk reduction for people with HIV: a systematic review. *Current HIV/AIDS Reports*, 9(4), 335–43. doi:10.1007/s11904-012-0132-x
- National Institute for Health and Care Excellence; NICE guidelines (2008). Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Diagnosis and management of ADHD in children, young People and adults. Available at www.nice.org.uk/CG72 [NICE guideline].
- Richtlijnontwikkeling, L. S. M. (2005). *Multidisciplinaire richtlijn ADHD; Richtlijn voor de diagnostiek en behandeling van ADHD bij kinderen en jeugdigen*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Pfiffner, L. J., DuPaul, G. J., & Barkley, R. (2005). Educational management. In: Barkley R, editor. *Attention deficit hyperactivity disorder: a handbook for diagnosis and treatment*, vol. 3. New York: Guilford Press.
- Price-Evans, K. & Treasure, J. (2011). The Use of Motivational Interviewing in Anorexia Nervosa. *Child and Adolescent Mental Health*, 16(2), 65–70. doi:10.1111/j.1475-3588.2011.00595.x.
- Safren, S. A., Sprich, S., Perlman, C. A., & Otto, M. W. (2006). *Behandelgids ADHD bij volwassenen*. Amsterdam, The Netherlands: Uitgeverij Nieuwezijds
- Safren, S. A., Otto, M. W., Sprich, S., Winett, C. L., Wilens, T. E., & Biederman, J. (2005). Cognitive-behavioral therapy for ADHD in medication-treated adults with continued symptoms. *Behaviour Research and Therapy*, 43, 831-842.
- Safren, S. A., Sprich, S., Mimiaga, M. J., Surman, C., Knouse, L., Groves, M., et al. (2010). Cognitive behavioral therapy vs relaxation with educational support for medication-treated adults with ADHD and persistent symptoms: A randomized controlled trial. *Journal of the American*

Medical Association, 304, 875-880.

- Sagvolden, T., Aase, H., Johansen, E. B., & Russell, V. A (2005). A dynamic developmental theory of attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD) predominantly hyperactive/impulsive and combined subtypes. *Behavioral and Brain Sciences, 28*, 397-468.
- Slesnick, N., Guo, X., & Feng, X. (2013). Change in parent- and child-reported internalizing and externalizing behaviors among substance abusing runaways: the effects of family and individual treatments. *Journal of Youth and Adolescence, 42*(7), 980–93. doi:10.1007/s10964-012-9826-z.
- Smidts, D. P., & Huizinga, M. (2009). *Handleiding Executieve Functies Gedragsvragenlijst*. Amsterdam, Nederland: Hogrefe.
- Smith, B. H., Waschbusch, D. A., Willoughby, M. T., Evans, S. (2000). The efficacy, safety, and practicality of treatments for adolescents with Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD). *Clinical Child and Family Psychology Review, 3*(4), 243-267.
- Sonuga-Barke, E. J. S. (2003). The dual pathway model of AD/HD: An elaboration of neuro-developmental characteristics. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews, 27*, 593-604.
- Sonuga-Barke, E. J. S., Brandeis, D., Cortese, S., Daley, D., Ferrin, M., Holtmann, M., e.a. (2013). Nonpharmacological interventions for ADHD: Systematic review and meta-analyses of randomized controlled trials of dietary and psychological treatments. *American Journal of Psychiatry, 170*, 275-289.
- Willcutt, E. G., Doyle, A. E., Nigg, J. T., Faraone, S. V., & Pennington, B. F. (2005). Validity of the executive function theory of Attention Deficit/Hyperactivity Disorder: A meta-analytic review. *Biological Psychiatry, 57*, 1336-1346.
- Yoshimasu, K., Barbaresi, W. J., Colligan, R. C., Voigt, R. G., Killian, J. M., Weaver, A. L. et al. (2012). Childhood ADHD is strongly associated with a broad range of psychiatric disorders during adolescence: A population-based birth cohort study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 53*, 1036–1043.

Bijlage

<p>Dit schema wil de samenhang tussen probleemanalyse, doelen en aanpak van de TOS-interventie inzichtelijk maken. De meeste elementen in de aanpak van Thuis Op Straat beogen bij te dragen aan het realiseren van verschillende doelen. Voor de overzichtelijkheid en leesbaarheid van dit schema is er daarom voor gekozen om allereerst (in de twee linker kolommen) de aanpak van TOS weer te geven, en vervolgens de problemen en doelen die met deze aanpak getackled worden.</p>				
<p>Probleem 1. Onveilig leef- en speelklimaat. Kinderen, vooral meisjes, mogen of durven niet buiten te spelen.</p>	<p>Probleem 2: Verloedering van de openbare ruimte en onveilige en vervuilde speelplekken</p>	<p>Probleem 3: Ontbreken van pedagogische civil society</p>		
<p>Doel 1. TOS wil een duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten creëren, zodat kinderen het leuker en veiliger vinden om buiten te spelen; kinderen zich positief en respectvol en fatsoenlijk naar elkaar gedragen; kinderen zich beter gedragen, minder schelden, minder onderling ruzie maken; kinderen zich positief en respectvol en fatsoenlijk naar volwassenen gedragen en minder brutaal zijn.</p>	<p>Doel 2. TOS wil meer jonge, spelende kinderen (ook meisjes) op straat: het aantal kinderen dat buiten speelt neemt toe; het aantal jonge kinderen dat buiten speelt neemt toe; het aantal meisjes dat buiten speelt neemt toe.</p>	<p>Doel 3. TOS wil minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat: minder incidenten; kinderen ervaren minder overlast/zijn op straat minder bang voor andere kinderen, oudere kinderen en volwassenen; ouders oordelen positiever inzake overlast/vandalisme/intimidatie; buurtbewoners oordelen positiever inzake overlast/vandalisme/intimidatie; situaties die uit de hand dreigen te lopen, worden eerder gesignaleerd.</p>	<p>Doel 4. De participatie en onderlinge samenwerking van organisaties, ouders en wijkbewoners is vergroot.</p> <p>4a Ouders en overige wijkbewoners</p> <ul style="list-style-type: none"> o Er is een positief contact opgebouwd met ouders o Meer ouders en wijkbewoners zijn betrokken bij pleinactiviteiten <p>4b Netwerken met partnerorganisaties</p> <ul style="list-style-type: none"> o Er is meer samenwerking met partnerorganisaties o Er is een effectief werkend netwerk georganiseerd, dat (groepen) kinderen en jongeren opvangt als zij in de knel raken. o De uitwisseling / doorgeven van signalen met partnerorganisaties en wijkseutelpersonen loopt goed (basisschool, wijkagent, jeugdzorg, gemeente). 	
<p>Aanpak Thuis Op Straat</p>	<p>Concrete elementen in de aanpak</p>	<p>problemen</p>	<p>Doelen</p>	<p>Opmerkingen</p> <p>>> z.o.z.</p>

Aanpak Thuis Op Straat	Concrete elementen in de aanpak	problemen	Doelen	Opmerkingen
<p>Organiseren van sport-, spel-, creatieve en buurtactiviteiten voor kinderen en jongeren. Daarbij wordt ingezet op bevorderen van positief gedrag en het verminderen van negatief gedrag, het verbeteren van het speelklimaat- en sociale veiligheid voor kinderen en minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat en minder onveilige en vervuilde speelplekken.</p>	<p>TOS gaat uit van het pedagogische principe dat een positieve benadering van de jeugd de kans vergroot op een succesvolle ontwikkeling tot verantwoordelijke volwassenen. Liefde en aandacht betekent ook dat TOS, waar nodig, streng is en grenzen stelt. Bij negatief gedrag worden kinderen en jongeren door TOS aangesproken en gecorrigeerd, bij positief gedrag geeft TOS complimenten en erkenning.</p> <p>Gedragsverandering bij kinderen en jongeren wordt gerealiseerd door kinderen veiligheid, persoonlijke aandacht en plezier te bieden, prosociaal gedrag te belonen en in te grijpen bij gedragsproblemen. Ook vraagt TOS om fatsoen, respect en het houden aan gedragsregels. Sport- en spelactiviteiten ziet TOS als een middel om te komen tot een prettiger en veiliger speelklimaat, waarin kinderen en jongeren zich kunnen ontwikkelen tot</p>	<p>problemen 1 en 2.</p>	<p>Doelen 1, 2 en 3.</p>	<p>Het doel van TOS om te werken aan minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat en onveilige en vervuilde speelplekken sluit onder meer aan op de Broken Windows Theory (Wilson en Kelling, 1982). De inzet van TOS om positief gedrag van kinderen te bevorderen en negatief gedrag te verminderen sluit aan op de uitgangspunten van de 'sociale ontwikkelingsstrategie' (Bronfenbrenner, 1979) en Communities that Care (CtC) (Ince et al, 2004; Jonkman, 2012). De 'sociale ontwikkelingsstrategie', welke aan CtC ten grondslag ligt, omvat vijf clusters van beschermende problemen: binding, erkenning, gezonde opvattingen en duidelijke normen, kansen, vaardigheden en erkenning. In hoofdstuk 3 (paragraaf 'verantwoording') wordt toegelicht welke concrete elementen in de TOS-aanpak worden onderbouwd in de sociale ontwikkelingsstrategie. Samengevat: een sterke band tussen kinderen en voor hen positieve en belangrijke volwassenen, is de meest effectieve manier om de kans op het ontwikkelen van probleemgedrag te verkleinen (binding). Om sociaal gedrag te versterken is het tevens van groot belang dat kinderen erkenning en</p>

	aanspreekbare en weerbare burgers, die besef hebben van hun eigen verantwoordelijkheden.			<p>lof krijgen voor hun bijdrage (erkenning). Deze beide elementen worden toegepast in de TOS-interventie en refereren primair aan doelen 1 en 2 (duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten; meer jonge, spelende kinderen (ook meisjes) spelen op straat).</p> <p>In de sociale ontwikkelingsstrategie geldt dat als kinderen zich verbonden voelen met mensen die consistent positieve gedragsnormen uitdragen, ze minder kans lopen om probleemgedrag te ontwikkelen. Volgens TOS-werkers zit verweven in de pedagogische werkwijze van TOS dat normen en waarden worden overgedragen. Dit draagt bij aan het bevorderen van de beschermende probleem 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' en refereert primair aan doelen 1 en 3 (duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten; en minder overlast, vandalisme en intimidatie op straat). Gedragsregels worden bijgebracht door samenspel en teamspelen, door correctie, door kinderen consequenties van gedrag te laten inzien en door kinderen zelf gedragsregels te laten maken. Belangrijk hierbij is dat veel kinderen een band met de medewerkers hebben en hen goed kennen. Dat is ook een voorwaarde om te kunnen slagen in het corrigeren van gedrag.</p> <p>Kansen en vaardigheden zijn beschermende problemen die refereren aan primair subdoelstelling 1 (duidelijk, gemoedelijk, fatsoenlijk en sportief klimaat op de pleinen en straten). TOS grijpt in bij ruzies tussen kinderen in met als steekwoorden 'apart nemen',</p>
	Niet schelden, vriendelijk en beleefd zijn, elkaar bij de naam noemen, ruzies uitpraten, naar elkaar luisteren. En: samenwerken en samenspelen, inlevingsvermogen, initiatief nemen, verantwoordelijkheid nemen, problemen helpen oplossen, zelfvertrouwen krijgen. Deze competenties dragen bij aan verstandelijke, sociale en emotionele ontwikkeling. Aan het ontwikkelen van deze competenties geeft TOS systematisch aandacht.	probleem 1.	Doel 1.	
	Door veel op straat te zijn, contacten te onderhouden met jong en oud in de buurt, kinderen en jongeren aan te spreken op gedrag en signalen te delen met partners,	probleem 2	Doelen 3, 4a en 4b.	

	levert TOS een bijdrage in het tegengaan van vandalisme.			<p>'luisteren' en 'niet uitsluiten'. Als er een conflict is tussen twee kinderen, dan lost TOS dat op door met de kinderen te praten. Wat betreft sociale competenties, zoals zelfvertrouwen, voor zichzelf kunnen opkomen en meer sociale vaardigheden krijgen, claimen TOS-werkers dat ze duidelijk veranderingen en verbeteringen zien bij kinderen. Kinderen krijgen door TOS meer zelfvertrouwen omdat TOS veel positieve feedback geeft die kinderen van hun ouders vaak niet krijgen; bij hen missen ze vaak het vertrouwen. Een andere manier waarop TOS kinderen zelfvertrouwen bijbrengt is door ze te stimuleren verder te gaan, dingen die ze niet kunnen of durven toch te doen. Bijvoorbeeld door ze te motiveren nieuwe sporten of spellen te doen (bijvoorbeeld steltlopen).</p>
TOS is langdurig (jaren) en frequent aanwezig op het plein.	TOS is langdurig (jaren) en frequent aanwezig op het plein. Voor een optimaal resultaat van de TOS interventie t.a.v. de verschillende doelen is op locaties een meerjarige inzet vereist.	problemen 1, 2 en 3.	Alle doelen	
	TOS bouwt een vertrouwensband op met kinderen doordat zij structureel voor langere tijd aanwezig zijn en leert hen goed kennen, waardoor TOS meer ruimte krijgt om de kinderen te corrigeren.	probleem 1.	Doelen 1 en 3.	
Signaleren van kinderen in de knel.	TOS geeft een luisterend oor aan kinderen met problemen en signaleert problemen	problemen 1 en 3.	Doel 1.	

<p>TOS heeft aandacht voor alle doelgroepen in de wijk, legt contact met en betreft alle doelgroepen in de wijk. TOS kent de buurt, de kinderen, tieners én ouders.</p>	<p>Leren kennen van ouders en buurtbewoners en met hen een positief contact opbouwen; Betrekken van ouders en buurtbewoners bij activiteiten.</p>	<p>Primair probleem 3 'ontbreken van een pedagogische civil society'. problemen 1 en 2 worden hierdoor ook geadresseerd.</p>	<p>Positief contact en meer betrokkenheid van ouders en overige buurtbewoners is primair gerelateerd aan doel 4a. Positief contact met- en betrokkenheid van ouders en overige buurtbewoners draagt tevens bij aan doelen 1, 2 en 3.</p>	<p>Een beter speelklimaat en gedragsverandering bij kinderen probeert TOS ook te bewerkstelligen via de ouders. Ouderbetrokkenheid organiseren maakt onderdeel uit van een bewustwordingsproces dat de opvoeding niet ophoudt bij de voordeur. Het gaat er volgens TOS om dat ouders begrijpen dat ze ook verantwoordelijk zijn voor het gedrag van hun kinderen op straat. Het effect van TOS op het vertrouwen en de veiligheid in de buurt is dat het aantal kinderen dat durft buiten te spelen toeneemt. Daarbij bewerkstelligt TOS het vertrouwen bij ouders dat hun kinderen veilig buiten kunnen spelen, waardoor kinderen (vooral meisjes) naar het plein komen die anders binnen zouden zitten. De doelstellingen en werkwijzen van TOS om het speelklimaat in de buurt te verbeteren en de 'pedagogische society' te versterken sluiten aan bij onder meer de theorie van de pedagogische civil society (Kesselring et al., 2013), collectieve weerbaarheid (Sampson et al, 1997), en modellen van community organisation (Minkler & Wallenstein, 2004; Rothman, 2004).</p>
	<p>Leren kennen van jongeren en met hen een positief contact opbouwen; Jongeren meer ruimte laten geven aan jongere kinderen en voorkomen van het claimen van speelplekken en intimidatie; Betrekken van jongeren bij activiteiten. TOS biedt jongeren de mogelijkheid om bij TOS te werken. Zij zijn hierdoor een voorbeeld voor andere kinderen en voelen de verantwoordelijkheid om zich zo te gedragen.</p>	<p>problemen 1, 2 en 3.</p>	<p>Doelen 1, 2 en 3.</p>	<p>Door jongeren uit de buurt te laten helpen met de organisatie van de activiteiten krijgen zij de kans om een rolmodel voor de buurt te zijn en het goede voorbeeld te geven aan de jongere kinderen. De jongeren worden begeleid door een professional en krijgen praktische en theoretische scholing, gericht op het leren werken met diverse doelgroepen op straat en het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Uit evaluatie onderzoek (Boonstra en Van Wonderen, 2009) blijkt dat de meeste jongeren die bij TOS gewerkt hebben, bevestigen dat hun kansen op de arbeidsmarkt hierdoor</p>

				vergroot zijn. Daarnaast draagt het werk bij aan zelfvertrouwen, ambitie en motivatie.
TOS is fysiek aanwezig en houdt toezicht op het plein.	TOS is fysiek aanwezig, duidelijk herkenbaar aan kleding en houdt toezicht op het plein. Kinderen en ouders weten wat ze aan TOS hebben omdat TOS op vaste dagen op het plein aanwezig is.	problemen 1 en 3.	Doelen 1, 2, 3 en 4a.	
TOS speelt flexibel in op de vraag van kinderen en luistert naar hen; het activiteiten aanbod wordt hierop aangepast (1, 3)	TOS speelt flexibel in op de vraag van kinderen en luistert naar hen; het activiteiten aanbod wordt hierop aangepast.	probleem 1.	Doelen 1 en 2.	

<p>Situaties die uit de hand dreigen te lopen, worden eerder gesignaleerd.</p>	<p>TOS kent veel kinderen, jongeren en hun ouders en heeft daardoor een belangrijke informatiepositie in de wijken als het om (kwetsbare) kinderen, jongeren en gezinnen gaat. Medewerkers van TOS zijn getraind om bijzonder gedrag van de jeugd te signaleren, daar zelf iets mee te doen of door te verwijzen naar de hulpverlening. Tijdens de activiteiten letten de TOS-medewerkers op wat er goed gaat en wat aandacht verdient. Deze signalen worden structureel verwerkt in het digitaal logboek. Waar nodig worden signalen over schoon, heel, veilig, groepsgedrag en informatie over individuen doorgespeeld naar de relevante wijkpartners en organisaties. Vanuit die positie is TOS een belangrijke partner voor de wijkpartners: signaleren en verwijzen, informatie delen, een eerste gesprek voeren (vraagverkenning, als eerste stadium van vraagverheldering) en direct hulp bieden, waardoor voorkomen kan worden dat een lichte vraag om hulp en ondersteuning een (zwaardere) hulpverleningsvraag wordt.</p>	<p>problemen 1 en 3.</p>	<p>Doelen 1 en 4b.</p>	

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Kenniscentrum Sport, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

